NEMOKAMAS PRIEDAS PRIE „DRAUGIJOS“ 69 №

T. II. ATEITIS № 9.

Musų vėlava.

Susitelkim kuopon mes broliai-draugai
I židinį meilės, brolybės.
Ir užgimė mums nauji, gražųs laikai,
Sušvito žvaigždė iš augštybės.
Kaip jurės mus sielos banguoja;
Mintis kaip erelis laisva.
O ten augštumoj plevesuoja
Tai mus vėlava.

Ji plauko žydriojoj padangėj prieš mus.
O Kryžius ir Vytis ant josios
Iž žadina sielą, ir kelia jausmus,
Ir meilę idėjos šventosios.
Mes žinome reiks juk kovoti
Bet šviečia mums žvaigždė sava.
Mes eisim mokslu apšarvoti
Su mus' vėlava.

Tvirtai tik laikykim ją, broliai-draugai,
Kad vėsulos jos ne pargriautu.
Nes klaidųs, audringi bus musų takai
Jei eisim už tiesą kariautų.
Nors audros užtems mums padangę
Tečiau tenelinksta galva
Kol turim galybę tą brangią:
Tai mus' vėlava!

Nu, broliai-draugai, paskui jąją visi
Mes žengkim tvirti ir galingi

Kur ves ateities musų žvaigždė šviesi,
Kur kviečia balsai paslaptingi.
Pirmyn, del idėjos, jaunime!
Mus laukia senai Lietuva
Tat žengsime dvasioj atgimę.
Augštyn vėlava!

Putinas.

14—VIII—12.

—:—

JAUNIMO - BLAIVININKŲ HIMNAS.

Į darbą, broliai-blaivininkai,
Šventos idėjos talkininkai,
Nauja srove gaivint tėvynę
Ir naują skelbti jai gadynę.

Draugai, pirmyn!
Blaiva mintis—
Mus ateitis.
Blaiva mintis—tai mus žvaigždė
Ji mums ligšiolei dirbt padėjo.
Jinai mus kvies
Vidur nakties:
Draugai, pirmyn!

Vargų tvanuose skęst Lietuva;
Dora ir turtas purve žųva,
Nes brolio apsvaigintas protas
Svaigaluose jau pašarvotas.

Draugai, pirmyn!
Nauja srovė
Šviesia, blaivià
Blaiva mintis jau plaukia štai.
Tat ją pasveikinkim karštai
Ir drasiai, nu
Su ja kartu
Draugai, pirmyn!

Ir nenuveiks jau musų niekas:
Blaiva mintis—didžiausias viekas!
Mums galė tvįsta iš krutinės;
Ir mes, draugai, viltis Tėvynės.

Draugai, pirmyn!
Mes, kaip arai,
Skriesim tvirtai!
Blaiva mintis mums švies-spindės
Ir tarp audrų kovot padės.
Ji šauks ir ves
Minias blaivias:
Draugai, pirmyn!

Putinas.

7—VIII—12.

—:—

RUDUO.

Užia vis vėjas, švilpia, dejuoja,
Taršo mikliasias beržo šakas;
Miško viršunės šlama siubuoja;
Ežeras šiaušias, kelia bangas.

Debesis plaukia vienas po kito;
Kartais užėjęs plaka lietus,
Saulė pro ruką vos tik sušvito,
Debesis vėl tuoj temdo skliautus.

O ar seniai dar žaidė saulutė,
Žydrios padangės švietė blaivai,
Šiltas vėjelis dvelkdamas putė,
Dirvoj bangavo, linko javai?...

Vakar gamta dar žydinti buvo,
Bet jau šiandieną laikas nė tas;
Vakar bedugnėj perėjęs žuvo,
Ryt vėl gamina dainas kitas.

Putinas.

8—VIII—12.

Tikėjimas Lietuvoje ir jo priešininkai.

I.

Iš senų senovės yra taikomas Lietuvai visiems tas taip gerai žinomas epitetas „Šventoji Lietuva“. Tasai vardas visiškai pritinka tai šaliai, tai tautai, kuri perdėm buvo grynai katalikiška, be jokių kitatikybinių priemaišų. Tiesa, pažvelgus į senovę, mes matome, kad lietuviams labai buvo sunku atsisveikinti su savo senovės dievaičiais, ir nors kryžiuočiai pradedant jau nuo 1259 m. kardu ir ugnim platino katalikybę tarp lietuvių, tečiaus šie liko stabmeldžiais net iki pabaigai XIV ir pradžiai XV šimtmečio, kol galų gale patsai kunigaikštis Vytautas su Jogaila padėjo galą stabmeldystei, kuri da slapčia kur nekur gyvavo, bet žymiai nyko, ir Lietuva liko grynai katalikiška[1]).

Bet nespėjus da tam naujam tikėjimui Lietuvoje giliau įsišaknėti žmonių širdyse, jau pradžioje XVI šimtmečio sujudino Bažnyčią reformacijos bangos, kurios, žinoma, pasiekė ir Lietuvą. Nors, kaip rašo vyskupas Valančius, žemaičiai apmainę kartą savo stabmeldišką tikėjimą ant katalikų tikėjimo nebenorėjo daugiau jo bemainyti, tečiaus ir jiems nenorint kitatikiai atvykę iš Prusų įveisė musų šalyje šiuos tikėjimus: taip vadinamų „Maišuotų Brolių“, Kalvinų ir Luteronų[2]).

Taip išsyk naujoji Evangelija turėjo puikų pasisekimą ir tarp lietuvių, ir daugumas ypač iš didžiunų priėmė tąjį naująjį mokslą, kiti gi vėl virto stabmeldžiais. Bet ačiu nenuilstančiam darbavimuisi ir pasišventimui vyskupo Merkelio Giedraičio (1576 m.) da neįsišaknėjusi naujoji Evangelija pasisekė prašalinti iš Lietuvos, ir lietuviai sugrįžo vėl prie savo senojo katalikų tikėjimo, kurio nuo to laiko, tai yra su viršum 500 metų jau stipriai laikosi,

---

[1]) Plačiau apie tai žiur. „Žemaičių Vyskupystė“, pusl. 18.
[2]) Ten pat pusl. 229.

ir kuris metai nuo metų keroja ir plėtojasi jųjų širdyse, kaip gera sėkla geroje derlingoje dirvoje...[1]).

Bet man čionai labiau rupi dabartis ir aš apie senovę paminėjau tik pora žodžių, kad pažymėti jog lietuviai liko ištikimi savo tikėjimui, ir kad per keletą šimtmečių tasai tikėjimas stiprėjo jų širdyse pereidamas, taip sakant, į jų kuną ir kraują, ir taip ištvėrė iki musų laiko, ir keletą metų atgal da mes matėme Lietuvą perdėm grynai katalikišką ir stipriai besilaikančią savo tikėjimo, kuriame atrasdavo sau visų gyvenimo klausimų išrišimą.

Pereikime dabar prie musų laikų. Eikime šiandien į Lietuvą, dirstelkime jai drąsiai į veidą, o turėsime pripažinti, kad tasai prieš keletą metų musų žvilgsniu taip simpatiškas jos veidas, šiais laikais kur kas jau ne toks gražus, bet jau šiek tiek sugadintas, išblankęs ir, galima sakyti, da vis kaskart labyn blanksta, silpsta, gesta...

Gal kam išrodyti, kad aš perdedu. Gal tai tik mano fantazija? Labai ir aš bučiau patenkintas, kad tai butu tik fantazija, ir jeigu kas tikrai priparodytu mano nuomonės klaidingumą. Bet man rodos, kad tai gryniausia tiesa, ir aš laikyčiau tą dideliu optimistu, kuris to nepastebėtu, kuris su tuomi nenorėtu sutikti. Užtenka, man rodos, dirstelti bent į dalį musų inteligentijos, užtenka pažiurėti iš dalies į musų spausdintą žodį, taipogi kolkas bent iš dalies į musų liaudį, kad išsidirbti sau dabartinio tikybinio stovio paveikslą sulyginant su taip da nesena musų praeitim.

Taip yra da tik pačioje pradžioje Lietuvos kulturinio išsivystymo, ir tai da jokiu budu nėra normalis jos stovis, kuris galėtu ant visada pasilikti, bet pirmiau ar paskiau svirs svarstyklos vienon ar kiton pusėn prigulint nuo darbo, gyvenimo aplinkybių ir kulturinio plėtojimosi Lietuvoj. Man rodos, kad jeigu musų dvasiškijos taktika, veikimas ir kitos gyvenimo aplinkybės nesimainys, bet eis tomis pačiomis vėžėmis, kuriomis ėjo nuo laikų įgijimo Lietuvoje šiokių tokių liuosybių, tai mes Lietuvoje irgi galėsime išvysti tas pačias pasekmes kokias šiandien matome seniau katalikiškiausioj Francijoj, arba Por-

[1]) Ten pat pusl. 50 ir toliau.

tugalijoj bei Italijoj, nes mat vis sunkiau yra by ką pastatyti negu sugriauti, arba bent nuo sugriovimo apginti, jei griaunantieji, nors skaitlium mažesni, bet darbuojasi uoliau už besiginančius. Šiandien tikėjimo griovimas ir Lietuvoje jau pereina į dienos klausimą ir jau, deja, ir pas mus matyti jo žymios pasekmės.

Musų šalis ir tuo žvilgsniu yra viena iš paskučiausių ir jau savo laimei mes turime daug graudingų pavyzdžių prieš save, ypač Vakarų Europoj, ir delto musų kaltė bus juo didesnė, jeigu nemokėsime ar nenorėsime sunaudoti momento sulaikymui pseudo-kulturos Lietuvoje, sulaikymui tikybinio puolimo, užlaikymui tautos sveika ir stipria, nes vien ant tikybinių pamatų tegalima yra užlaikyti tauta doringa, tikslingas jos veikimas ir pasekmingas gyvavimas.

Gal kam išrodyti, kad tos mano mintįs sulig musų laikų tikybinio stovio Lietuvoje, vien iš oro pagautos, neturinčios jokio realio pamato, kadangi aš čionai paduodu tik apskritus privadžiojimus, specialiai to niekuo nepamatuodamas. Tie apsireiškimai, kaipo atsitikimai paskiausių laikų lieka, ištyrimui ir galutinam nusprendimui paskesnių tyrinėtojų, bet ir aš šios savo nuomonės pamatavimui turiu daug racijų paimtų ar tai iš musų spaudos, ar tai iš asmeniškai patirtų gyvenimo faktų, ir da pridėsiu, kad tokią pat nuomonę esu girdėjęs ne nuo vieno musų tautos darbininkų. Čionai gi tyčia nepaduodu jokių specialių tam priparodymų, nes, man rodos, kad tai visiems gali buti ir be to aišku, o ant galo nenorėčiau slopinti dvasios tiems, kurie į tai žiuri da šviesesnėmis akimis. Galop teisingumas šių mano išvadžiojimų šiek tiek labiau paaiškės iš antrosios šio mano straipsnelio dalies, kuomet kalbėsiu apie tikėjimo priešus Lietuvoje, parendamas tai paimtais iš gyvenimo faktais ir objektivesnės vertės racijomis.

Tat trumpai paminėjęs katalikiškojo tikėjimo pradžią ir keletoj žodžių priminęs dabartinį jo stovį, pereinu prie antrosios šio mano straipsnelio dalies, apie tikėjimo priešus Lietuvoje, kurie kaip augščiau minėjau, mano nuomone, nemaža prisidėjo ir prisideda prie tikybinio Lietuvos puolimo.

II

Dirstelkime į pasaulį apskritai. Laikas nesustabdomu bėgiu plaukdamas savo bangomis viską neša į amžinasties beribę. Laikui bėgant žmonija kįla kulturoje, plėtojasi žmogaus proto genijus ir musų laikai yra apvainikuoti visokiais mokslo išradimais visose žmogaus protui prieinamosiose srityse. Tai linksmina žmoniją ir vainikuoja jos skruostus neužmirštamos garbės laurais. Bet tai gal buvo vienas iš daugelio motivų, kad žmonijos dalis tame dalyke nubėgo per toli, augščiausiai iškėlė savo protą ir apvainikavo jį didžiausiaja, kitaip sakant dieviškaja garbe, savotiškai galvodami ir atmesdami Pirmutinę visokios buties Priežastį, atsitraukė nuo Jos paskirtojo tikslo ir pradėjo eiti savais keliais... Proto srityje atsirado moderninė filosofija, nuo filosofijos gi daugiausiai priklauso teisingas kitų mokslų stovis, da daugiau nuo filosofijos priklauso dailė, dora kaip pavienių asmenų taip ir visos draugijos ir trumpai visas socialis gyvenimas[1]). Toji tat naujoji filosofija bent iš dalies padėjo pamatą toms pasekmėms, kurios seka jos principus ir kurias mes dabar matome visuomenėj.

Tos naujosios filosofijos pasekėjai vieni perdaug žemindami protą, kiti garbindami vien tik sutvertąjį protą nesielgia net pagal tojo proto, negalėdami gi suvaldyti savo įgimtų palinkimų mina po kojų net prigimties teises ir doriškai bent iš dalies visuomenė puola kaskart žemyn. Juk šiais laikais tokie Paryžius, Berlinas, Londonas, Viena, Brukselis etc. doriškai gal neką augščiau stovi už senovės Romą ir kitus cezarų laikų miestus. Musų laikai—tai laikai grįžimo stabmeldystėn, pasakysime tiesiog, da blogiau, nes atmetus visokią transcendentalę esybę žmonijai nieko daugiau nebelieka, kaip tik „*manducemus et bibamus, cras enim moriemur*“.

Bet grįškime jau vėl prie musų Lietuvos. Apskritai toji klaidinga filosofiškoji pakraipa, toji nuodinga dvasia, viešpataujanti arba bent viešpatavusi ypač vakarų Europoj, pasiekė ir Lietuvą; kas jau seniai buvo perskambėję kitose šalyse, tai Lietuvoj da buvo pačioj madoj; taja dvasia užsikrėtė ir musų inteligentija ir ačiui tam da ir šian-

[1]) Žiur. „Draugija“ № 59, pusl. 264 ir 255.

dien mes turime didelę inteligentijos dalį visiškai netikinčią. Toji tai inteligentijos dalis, kaip mes ten ją pavadinsime, ar masonais, ar bedieviais, ar paprastaisiais musų Lietuvos „pirmeiviais“, ir yra šiandien Lietuvoje didžiausiais tikėjimo priešininkais ir svarbiausiaja jo puolimo Lietuvoje priežastimi, nes jie imdami pavyzdį iš to, kas svetur daroma, tiesiog pozitiviu budu griauja Bažnyčią ir tikėjimą, budami gi nuosekliais drauge skiepina neprigulmingosios doros principus.

To patvirtinimui vakarų Europoj gali buti p. Albrechto visiškai netikinčio mokslininko „pirmeivio“ nuomonė kuris, kaip paduoda „Vadovas“, gal vienas drįso padaryti iš savo pasaulėžvalgos nuoseklius išvedimas sulig jos pasekmių ir tai viešai išreikšti per mokslininkų susivažiavimą Romoj[1]).

Nuo viso pasaulio „pirmeivių“, žinoma, neatsiliks ir Lietuvos „pirmeiviai“, nors jie prisitaikydami prie gyvenimo aplinkybiu neišdrįsta da taip viešai skelbti savo principų, kaipo tai daro „pirmeiviai“ kitose šalyse, bet jau ir pas mus užtenka tik dirstelti į jų organus ir šiek tiek pagalvoti, o kaip bematant noroms nenoroms lenda yla iš maišo[2]). Beto aš apie tai čionai plačiau nei nekalbėsiu, užtenka tik paimti į rankas vieną kitą „Vadovo“ numerį, o ten rasime žodis į žodį paduota daugybę visokių musų „pirmeivių“ žiedelių, nors švelniu užslėptu budu, bet aiškiai griaunančiu katalikų tikėjimą ir tikrąją dorą, kuri vien tik ir tegalima yra ant tikybinio pagrindo. Galop tam nei nereikia jieškoti daugiau priparodymų, nes kaip apskritai taip ir musų „pirmeivių“ sulig tikėjimo pasielgimai yra visiems gana gerai žinomi ir apie jų „prielankumą“ tikėjimui aiškiai liudija jų darbai. Kas apie tai norėtu pasiskaityti plačiau, gal pažiurėti augščiau nurodytose vietose.

Sulig šio dalyko su „pirmeiviais“ išvien eina žydai; o kaip kitose šalyse jie jiems net vadovauja. Pas mus Lietuvoje, tiesa, žydai da neturi jokios galės, ir delto jų veikimas Lietuvoje kol kas viešai neapsireiškia, bet visiems yra gana gerai žinoma žydų neapykanta kryžiaus

[1]) „Vadovas“ № 40, pusl. 399.

[2]) Žiur. „Liet. Ukinin.“ № 9, 13, 22 etc. „Jaunimas“. № 11 (prie „L. U.“ № 49).

ir, kur tiktai jie turi šiokią tokią galę, atkakliai kovoja su bažnyčia ir tikėjimu. Užteks čionai paminėjus vieno rabino prakalba, kuris, kaip paduoda „Vadovas“[1]), aiškiai pasakęs, kad

„įgimtas žydų priešininkas — tai Katalikų Bažnyčia. Todel turime Bažnyčią užkrėsti sauvalės, netikėjimo, visokios drausmės trukumo dvasia... Krikščionių religija turi žuti“.

Iš to matome, kaip pasiryžę yra žydai atkakliai kovoti su Bažnyčia ir delto jie yra ir musų kaipo katalikų didžiausi priešai[2]); nors kol kas jie atvirai neišdrįsta pas mus kovoti su tikėjimu, tai visuomet progai atsitikus pasirengę yra ant jo užpulti ir galima tikėtis kad bent iš pasalų ir pas mus jie su taja Bažnyčia kovoja, kaip tai atvirai daro kitose šalyse.

Toji rušis priešininkų, tai yra žydai su „pirmeiviais“, stoja į tiesioginę kova su tikėjimu ir eina prie jo panaikinimo, kaipo prie didžiausio savo tikslų pasiekimui priešininko. Kad šiandie mes ir Lietuvoje matome šiek tiek jau sukvailintą liaudį, žymų apskritą, ypač gi jaunimo, ištvirkimą, tai bent iš dalies ačiui musų „pirmeiviams“ ir jų platinamajai šviesai ir mokslui.

Bet tegul užteks apie tai. Tai yra apskriti visose šalyse tikėjimo priešininkai, kovojantieji prieš jį savo tikslų pasiekimui.

Dabar aš pereinu prie kito dalyko — prie tikėjimo priešininkų vien tik Lietuvoje, kurie, mano nuomone, nemaža prisidėjo ir prisideda prie tikybinio puolimo Lietuvoje.

Šis dalykas patsai savyje yra labai supainiotas ir sulig jo gali buti daug įvairių nuomonių. Aš čionai paduosiu sulig to dalyko savo asmenišką nuomonę, pamatuodamas tai faktais ir šiokomis tokiomis obiektiviomis racijomis, pridurdamas, jog tos pačios nuomonės prisilaiko ir daug kitų lietuvių.

Sulig tos nuomonės antron musų tikėjimo priešininkų rušin priguli lenkai. Gal kam šis mano toks kategoriškas dalyko pa-

---

[1]) „Vadovas“ № 40 pusl. 397.

[2]) Tas tvirtinimas, deja, autoriaus nėra kaip reikiant priparodytas. *Red.*

statymas išrodys stebėtinu o gal net juokingu? Truputį kantrybės. Tuojau paaiškinsiu. Pirmiausiai aš čia nekalbėsiu apie lenkus kaipo tautą apskritai, bet vien tik apie lenkus Lietuvoje arba jos parubežiuose. Beto tuos lenkus aš dalinu vėl į dvi dali: vieni, kurie tyčiai (su ironija) prisideda prie tikėjimo griovimo Lietuvoje, kiti gi, kurie turi sau kitą tikslą—tautystę, ir kuriems nedrįsčiau įkalbinėti blogų norų, bet kurie taipogi bent „indirecte“ ir gi nemaža prisideda bent prie tramdymo tikybinio plėtojimosi Lietuvoje[1]). Taip dalyką paėmus, atmetant tai, kiek jie yra mums padarę ir daro skriaudos, kaipo tautai, imant vien šiuo musų žvilgsniu, man rodos, reikės pripažinti, kad juos mes galime priskaityti irgi prie tikėjimo priešininkų Lietuvoje.

Prie pirmosios rušies, tai yra prie tų, kurie bloga valia, blogais norais prisideda prie tikėjimo griovimo Lietuvoje, aš skiriu tuos lenkais, kurie susiorganizavę po vardu „Demokracja narodowa“, pripažindami „Kościoł Rzymsko-Katolicki za instytucję rządową“ ir uždėdami „zasadę kontroli publicznej nad polityką władz kościelnych i zachowaniem się obywatelskim duchowieństwa“[2]), savo tautiniam demokratizmui pasiryžę yra pašvęsti Bažnyčią ir tikėjimą. Tie tai anot „Litwos“[3]) ar tik neyra tie „francuzi północy“, tie patįs masonai, kurie gyvuoja ir dirba toj organizacijoj, koki yra „Narodowa demokracja“. Tai antrasai šulas ir stipri parama musų „pirmeiviams“ pasiekimui vieno jiems bendro tikslo. Ir ar tik nedelto anuo metu delei intrigų tos pačios „N. D.“ išvijus kun. Tumą iš Vilniaus musų pirmeiviai laikėsi lapės politikos iš vienos pusės ir liejo krokodiliaus ašaras iš kitos pusės, mat neišdrįso stačiai papeikti savo sandarbininkų pasielgimo ir tikėjosi, matyt, kad tos „putros“ bent šaukštelis pateks ir į jų gerklę[4])...

Tos rušies lenkai yra taippat pavojingi musų tikėjimui kaip ir musų „pirmeiviai“, ypač, kad jie kaipo „na-

[1]) Čia norėčiau pirmiausiai priminti Gerb. Skaitytojams paskutinius tam klausime atsitikimus, paduotus „Viltyje“ № 41, 2, 3, 4 ir tt.

[2]) „Program. N D.“, wyd. 3, Lwòw 1903 r. § 9, str. 7. Paimta iš „Litwos“ № 22, 1911 m.

[3]) „Litwa“ № 22, 1911 r., pusl. 324. [4]) „Liet. Žinios“ № 99, 1910 m.

rodowi“, atrasdami šalininkų net tarp tikėjimo atstovų, stengiasi veikti per baźnyčias, nekalbant jau čia apie lietuvius.

Prie antrosios rušies aš priskaitau visus Lietuvos lenkus tautininkus, kurie, kaip augščiau minėjau, turėdami kaipo tikslą tautystę ir už ją kovodami, bent „indirecte“, (nes kaip sakiau, rodos negalima butu juos visus įtarti blogiuose noruose), daug prisideda prie tikėjimo silpnėjimo Lietuvoje. Prie tos partijos priguli Lietuvos lenkai visų luomų, neišskiriant dvasiškių, kurie del savo tautos tikslų, neprisilaikydami krikščioniškos teisybės „suum cuique“, ypač Bažnyčiose, kur turėtu viešpatauti didžiausia teisybė, žemina savo idealą, žemina save ir savo brolius visuomenės akyse ir duoda gerą įrankį atviriausiems tikėjimo priešininkams. Jau pradedant nuo senesniųjų laikų, nuo lenkiškųjų Lietuvos „apaštalų“[1]) matyt toji partija gyvavo ir lik šiolei gyvuoja. Noroms nenoroms iš jų darbų nekartą turi spėti, kad jiems labiau rupi užlaikyti lietuvius „w polskiej wierze“, negu „w wierze katolickiej“. Taip buvo seniau, taip yra ir šiandie ir ačiui tam kaikuriuose Lietuvos užkampiuose lietuviai, galima sakyti, neturi nei mažiausio supratimo apie savo tikėjimą, apie jo priedermes ir įsakymus. Ką reiškia tokie pasakymai: „Swiętyk łupcowanie“, „Nie cięcioły“, „Nima Ojca“ etc?[2])... Iš to galima spręsti, kad tokiu budu išreiškiantis savo tikėjimo tiesas žmogus, nedidesnį turi apie savo tikėjimą supratimą, kiek reiškia tie žodžiai. Beto turime liudną paliudijimą nuo 1586 m., kur ant rašto aiškiai stovi, kokiam stovyje musų žvilgsniu buvo lietuviai. Tąjį dokumentą paduoda „Draugija“[3]), kur tarp kitko skaitome:

„Ob quorum (sacerdotum) inopiam et linguae (lithuanae) *ignorantiam* populum non modo absque omni doctrina ad salutem necessaria... verum.— (absque) ipsius fere Dei notitia, quasi iumenta insipientia vivere“...

Taigi tai vis liekanos lenkų „kulturos“ Lietuvoje ir tai pasekmės gerųjų musų „brolių“ darbų.

Tokios tai dirvos jau nebereikia geriau priruošti, užtenka tik tenai įmesti blogą sėklą, kad ji pati jau savaimi augtu ir kerotu...

---

[1]) „Litwa“ № 21 ir 22, 1911 r.
[2]) Žiur. „Litwa“ № 22, 1911 m. pusl. 325. [3]) Žiur. „Draugija“ № 59, pusl. 310.

Tokie tai darbai, kuriais del savo tautystės pašvenčiama kitos tautos tikėjimas ir geriau norima užlaikyti kitą tautą „w poganizmie polskim“, negu duoti jiems progą savo suprantamoj kalboj išmokti poterių ir kitų tikėjimo dalykų ir pertai sustiprėti tikėjime[1]), o liudija už tai, kad musų lenkai nemaža prisidėjo ir prisideda prie susilpninimo tikėjimo Lietuvoje.

Be to da lenkai, taip sakant, negativiu budu prisideda prie tikėjimo silpninimo Lietuvoje, atimdami tas lietuvių pajiegas, kurios galėtu buti suvartotos kovai su kitais tikėjimo priešais. Pradedant jau nuo senų laikų lenkai slopino ir slopina Lietuvą, norėdami kaskart vis labiau susiaurinti jos ribas. Kiekvienas gi toks užpuolimas, kiekviena akcija turi butinai iššaukti reakciją, ir iš to tai šiandie kilo toji kova tarp lenkų ir lietuvių. Kiekvienas juk tikrai mylintis savo tėvynę sunus, kokiam ten jisai luomui priguletu, privalo ginti savo tėvynę nuo svetimų užpuldinėjimų, kaip kiekviena kuno dalis gina visą kuną. Ta kova, kurią butinai iššaukė lenkų senovės darbai ir kurie stojo į eiles lietuvių kaipo lietuvių priešininkai, dalina lietuvių pajiegas ir jie negali sukoncentruoti visų savo jiegų kovai su kitais tikėjimo priešais Lietuvoje.

Tat ar šiaip ar taip Lietuvos lenkai, kurie yra atkakliais musų tautos priešininkais, nuomone, pagal augščiau paduotąjį padalinimą gali buti priskaitomi bent prie materialių tikėjimo priešininkų Lietuvoje.

Pajudinau čionai šį paskutinį klausimą ne del lenkų tautos pažeminimo, ne del sukėlimo kokių ten prieštautinių jausmų, nes tai butu tikslas nevertas žmogaus, bet vien delto, kad mes tai plačiau apsvarstytumėm ir, jei galima, ateityje stengtumėmės tai kaip nors sutvarkyti... Man rodos, kiekvienas pripažins, kad tai yra vienas musų dienų opiausiųjų klausimų Lietuvoj...

Baigdamas šį straipsnelį da noriu bent trumpai paminėti, kad kaipo tikėjimo puolimo Lietuvoje priežastis, mano nuomone, nemažą rolę vaidina ir tai, kad mes augščiau pastatytieji katalikai nekartą da permaža turime drąsos,

---

[1]) Plačiau apie tai „Draugija“ № 59, pusl. 304 ir toliau; „Litwa“ № 21 ir 22, 1911 m.

ir kad musų tikėjimo atstovai visgi ar šiaip ar taip nekartą nėra pakilę ant taip augšto jų idealui atsakančio tobulumo laipsnio. Žemiau yra nupuolus visuomenė, žemiau nupuolę ir busiantieji tikėjimo atstovai. Pereidami per tam atsakantį auklėjimą, augštai pakįla tubulume, bet, ypač jeigu tas auklėjimas buva neatsakantis, nekartą visgi savo darbais neatsako tai augštai vietai, ant kurios yra pastatyti. Nekalbant jau čionai apie senovę, ypač musų laikais, kuomet viso pasaulio akįs atkreiptos į kiekvieną kataliką, ypač gi į tojo tikėjimo atstovus, kuomet kova su tikėjimo atstovais kaipo tokiais, kova su tikėjimu perėjo į dienos klausimą, mums reikia rupintis, kad mes katalikai, ypač gi tikėjimo atstovai, neparodytumėm jokios blogos negativios pusės, bet visur ir visuomet idant mumyse spindėtu gerosios pusės doros, darbo ir pasišventimo. Musų visuomenė neskiria viename asmenyje darbo žmogaus kaipo žmogaus („Omnis homo mendax“) ir žmogaus kaipo atstovaujančio kokią ideją, ir dėlto kataliko visus darbus visuomet mastuoja jo atstovaujamosios idejos mastu.

Bet aš apie tai čionai tik trumpai miniu, nes tai nedaug ką priguli nuo žodžio, bet vien tik nuo kiekvieno asmeniško darbo ir iš dalies nuo tų, kuriems yra pavesta auklėjimas katalikiškosios jaunuomenės.

Čia aš trumpai padaviau tikybinio Lietuvos stovio vaizdelį, paminėjau jo priešininkus ir puolimo priežastis. Kalbėjau apie tai delto, kad mes plačiau apsvarstytumėm tą klausimą, kad geriau pažintumėm tąjį pavojų, kuris ar šiaip ar taip gręsia Katalikų tikėjimui Lietuvoje. Ypač kad mes moksleiviai, kurie ar šiaip ar taip busime ateityje tautos vadovai, rupintumėmės kuogeriausiai prisiruošti prie atsakančio musų idealui darbo ir kad išsidirbtumėm ir nustatytumėm sau tvirtą relaciją, atsižvelgiant į artimo meilę, sulig tų, kurie yra musų priešininkais toje dirvoje, kurioje mes turėsime darbuotis. Lai augščiausis idealas stovi musų akyse, meilė gi jo ir artimo reguliuos musų darbus ir pasielgimus ir nuties kelią į geresnę ateitį, kurios spinduliai jau bent iš vienos pusės pradeda nušviesti Lietuvą.

A. Jaunutis.

Musų didžiosios priedermės[1]).

Žmonėmis bukime!

I.

Nenaujas tai raginimas žmonėmis buti. Jis taip senas, kaip sena pati žmonija. Daugelis įvairių moralistų ir religijų įsteigėjų ragindami prie to išreiškė ir išreiškia nevienodas nuomones apie tai, kaip turi elgtis žmogus, norįs tikru žmogumi buti. Šių reikalavimų nevienodumas atsiranda iš nevienodo apsprendimo kitų klausimų, artimai jungiančiųjųsi su pirmuoju, butent, nevienodo apribojimo žmogaus esybės, jo gyvenimo tikslo, priemonių jo atsiekimo ir t.t. Bet kaip šie klausimai apspręsti bebutu, iš tikro vyriškumo-žmoniškumo visuomet reikalaujama, kad žmogaus elgimasis butu santarvėje su jo pažiuromis, kad jo gyvenimo faktai nesiskirtu nuo jo pasaulio ir gyvenimo supratimo principų, kad jo darbai nesiskirtu nuo jo žodžių.

At-kai gi parašę ant savo veliavos: „viską atnaujinti Kristuje“. Nori giliausiai persiimti taja dvasia, taisiais principais, kuriuos Kristus skelbė.

Kaipo pirmutinį žmogaus uždavinį Kristus pažymi: „Ieškokite pirmiau Dievo viešpatystės ir jo teisybės“ (Mt. VI, 33).

Ir minėt nereikia, kad jieškoti Dievo teisybės, mintyt ir elgtis krikščioniškai niekados nebuvo lengvas darbas, nelengvas ir musų gadynėje, kuomet šale daugelio dažnai nesigarsinančio gero, beveik visą gyvenimo viešumą užliejo daugybė pikto, tarp kurio didžiausias—tai žemas Dievo vertinimas, apsireiškiąs pastangose Dievo vengti ir be Dievo susitvarkyti. O kadangi iš visų krikščionybės for-

---

[1]) Pereitą kartą apskritais ruožais paminėjus apie darbą, į kiekvieną sekančių „Ateities“ numerių pirmon vieton bus dedama neilgi rašinėliai, kuriuose bus nurodoma, kaip ir kodėl privalo elgtis at-kas įvairiose savo gyvenimo apystovose: kaipo žmogus, kaipo moksleivis, kaipo moksleivis-lietuvis ir tt. „*At.*“ *Red.*

mų gyviausią Dievo esimo reikšmę užlaiko katalikiškoji Bažnyčia, tai jai ir tenka atlaikyti smarkiausias užpuolimas. Tad at-kams stojusiems katalikų eilėsna butinos yra priemonės apginti savo katalikišką pasaulėžvalgą šioj' milžiniškoj' dvasios kovoj' tarp Kristaus ir Antikristaus. Kaip kiekvienoj', taip ir šioj' kovoj reikalingas vyriškumas mumyse, turįs apsireikšti Kristaus skelbtųjų principų pažinime, o paskui jų gyveniman vykdinime, lavinant krikščioniškoj' dvasioj' musų sielą ir išdirbinėjant savo budą. Išdirbinėdami savo budą ir lavindami musų dvasios spėkas sulig krikščionybės principų, mes esame tikri, kad tuomi žmogaus sielą neversime praktikuot ką nors jai svetimą, nenaturalį, nes asame tikri, kad žmogaus sielą iš prigimties yra krikščionė" (Tertulionas), ir užtatai žmogumi buti—tai mums vistiek, ką krikščioniu, aiškiau katalikišku krikščioniu buti.

Nekalbėsime čionai sistematiškai apie pačius tuos Kristaus skelbtuosius principus, nes bent apskrituose ruožuose jie at-kams jau žinomi: kiekvienas mokinosi jų katekizme. Čia norime tik imdami tuos principus vieną po kitam padėti draugams at-kams pravadžioti juos savo gyveniman.

II.

Žmogaus gyvenimas apsireiškia dvejopai: išoriniai ir išvydiniai. Budami išvydiniai Kristaus skelbtųjų principų šalininkais privalome juos išoriniai *išpažinti*. Čia bus pirmas praktikos gyvenime vyriškumo žingsnis, o drauge ir pirmutinė praktiška sunkenybė, kurią nelengva apgalėt ir subrendusiam asmeniui juoba jaunuoliui-moksleiviui. Sunku, o butinai reikia, tai turi but ir galima, jei tik su tvirta gera valia bus daroma tai, kas privaloma daryti. Čia ir duosime vieną kitą grynai praktišką patarimą kaip šiame atvejyje elgtis.

Pirmiausiai bendrauti su tokiais, kurių akyvaizdoj' tu, drauge, jautiesi negalėsiąs, nedrįsiąs, neįstengsiąs išpažinti savo tikybą, savo pažiuras, verta tik tuomet, kada jų bendravimo išvengti negalima; kiek gi esi laisvas, neverta rinkti tokius savo draugais, o susiartink geriaus su

tokiais, ką yra vienodų su tavimi pažiurų, ar bent arčiau jų stovi[1]).

Kuomet neišvengiamai esi priverstas dalyvauti kokiuose-norint tavo pažiuroms priešinguose pasikalbėjimuose, neprivalai savo pažiurų gėdintis. Dažnai pasitaiko, kad jauni katalikai ar tai bijodami, kad iš jų nepasijuoktu kas, ar šiaip, kad „neišsišokti“, priešais savo žinojimą ir sąžinę padeda skelbt netiesą apie savo tikybą ir Bažnyčią. Kas taip pasielgia, yra kaltesnis už aršiausią priešą, nes šie piktžodžiauja prieš tai, ko dažnai kaip reik nesuvokia, o panašus katalikas užsigina to, į ką jis tiki, išjuokia, ir niekina tai, ką skaito šventu ir dievišku esant. Yra tai pasielgimas gėdinantis ir prieš Dievą ir prieš žmones.

Ar panašiuose atvejuose reikia tuojaus ginti savo pažiuras ar ne, tat į šį klausimą negalima atsakyt visiems laikams ir atvejams vienodai: bus ir taip ir ne, žiurint kokios bus aplinkybės. B a r n i a i, apskritai, ar tai jie butu tikėjiminiai ar kitoki, netik nenaudingi, bet tiesiog kenksmingi. Taigi tokiuose atvejuose naudingiau nutylėti. Prabilti ir išpažinti savo pažiuras, savo tikybą butinai privalome tuose atvejuose, kado tylėjimas galėtu išrodyt u ž s i g y n i m u.

Niekuomet neprivalėtu prabilt be gero apskaitymo ir tinkamo prisiruošimo, nes geriau tylėt, negu duot progą paimt viršų priešo atkaklumui ir frazavimui.

Kuomet kas atkakliai pradės demonstruot savo katekizmą, prieš kurį nebus galima įstengti tinkamai atsakyti, galima atvirai pasakyt, kad nuvokiąs, jog tai yra netiesa, bet delei menko išsilavinimo ir patyrimo negalįs tai išrodyt, ir užkviest aną demonstrantą pasikalbėti pas asmenį su didesniu išsilavinimu, pav. kad ir pas artimiausią kunigą. Jei anam priešui ištikrųjų rupės tiesa, tai jis negalės neikiek tokiu pakvietimu įsižeisti, jeigu gi tiesa nerupės, tai tegul sveiks savo išmintį pasiliks sau.

At-kai gi visuose abejojimuose ir užmetimuose privalo kreiptis į „Ateities“ Redakciją, kreiptis drąsiai ar

[1]) Čionai kalbama apie tokius jaunuolius ir jaunuoles, kurie jaučiasi negalį kritiškai atsinešti į priešingas pažiuras,—o tokių Lietuvoje dauguma.

tie užklausimai išrodytu naivųs ar ne. Redakcija, kiek tik tai bus galima stengsis apie tai „Ateityje“ išdėstyti, o kas delei trukumo vietos patilpt negalės, tai bent visuomet nurodys veikalus, kuriuose bus galima rasti reikiamųjų klausimų išgvildenimą.

Ir dar kartoju: siųskite visi b e j o k i o s b a i m ė s užklausimus ir abejojimus „Ateičiai“.

III.

Nuosekliai elgianties visoks vidujinis žmogaus gyvenimas išorinėj' pusėj' apsireikš dar ir ženklų formoj'; to pat reikalauja ir savo tikybos išpažinimas. Čia jau bus antras praktikos gyvenime vyriškumo žingsnis, o draugе ir antra bene didesnė praktiška sunkenybė.

Juoksis iš jųs, draugai, kaip jųs rytą ir vakare melsitės, bažnyčią lankysite, išpažinties vaikščiosite ir kitas kataliko priedermes pildysite, ir tas išjuokimas kartais gali jums giliai įskaudinti. Bet atminkite Kristų pasakiusį: „K i e k v i e n ą, k u r i s i š p a ž i n s m a n e p r i e š a i s ž m o n e s, i š p a ž i n s i u i r a š p r i e š T ė v ą m a n o d a n g u o s e; k u r i s g i u ž s i g i n s m a n e p r i e š ž m o n e s, u ž s i g i n s i u i r a š j į p r i e š T ė v ą m a n o d a n g u o s e“[1]).

Kristaus šventi kankintiniai savo tikėjimą prieš žiauriausius teislius išpažino ir kankinimo vietose savo kraujo antspaudą uždėjo. Kas gi jau but jumyse per tikėjimo tvirtumas, jei dviejų, trijų pajuokimų neįstengtumėte atlaikyt?!

Ir ar daug jus paliečia, peikdami ar girdami vyrukai, išjuokiantieji tai, ko nepasistengia kaip reikiant suprasti? Reikėtu turėt omenėje pagyrimą ar papeikimą prieš visą pasaulį, kokis laukia kiekvieną krikščionį paskutinio teismo dienoje.

Kitą vertus, atviras ir bebaimis sulig savo įsitikrinimų elgimasis labai dažnai priverčia ir žiauriausio budo žmones ilgainiui stebėtis ir gerbti taip elgiantįsi. Kaipo gyvu pavyzdžiu tebun sekantis neseniai įvykęs nuotikis.

---

[1]) Mt. X, 32, 33. Panašiai Mr. VIII, 38; Lk. IX, 26 ir XII, 8;

Vienam jaunam katalikui teko pietuoti didokoj' svečių draugovėj'. Prieš pradedant valgyt jis sukelbėjęs maldelę prieš valgį, dievotai prieš ir po persižegnojo. Jo užstalės draugai, kaip ir galima buvo laukt, nepaliko iš tokio jo darbo nepasijuokę. Jis gi į tai ramiai atsakė: „Tai dar nekoks ypatingas karžygiškumas visai draugovei iš vieno juoktis; bet kad per šiuos juokus nesuklumpant atlikt savo priedermę, tai reikalingas įsitikrinimas ir vyriškas tvirtumas". Po šiam patėmijimui jis nepriverstinai kaip ir kiti šnekučiavosi. Pabaigus pietus jaunikaitis vėl pasimeldė, tik dabar jau nieks iš jo nei ne šyptelėjo.

Taigi čion atviras, drąsus savo tikybos išpažinimas vienu kartu apgalėjo išjuokimą ir išgavo sau pagarbą. Paprastai ne visuomet taip greit pavyksta užčiaupt išjuokėjų burnas, bet ilgai irgi nesitęsia. Nesigėdįs savo tikybos katalikas ir pusėtinų vėjagaudų tarpe biskis po biskiui susilauks ramybės. O žegnojimasis prieš ir po valgiui, pagarbinimas ir kitos tikybinės apeigos iš vienos pusės n e i š v e n g i a m o s, nes tai yra išorinė išreiška gilaus tikėjimo; iš kitos gi pusės jos r e i k a l i n g o s, kaipo primenančios mums Dievą, nuolat atkreipiančios mintį prie Jo, užtat labai naudingos žmogaus dvasiai. Mes visuomet privalome atmint šv. Pauliaus raginimą: „Ar valgysite ar gersite viską Dievo garbei darykite".

Tiek mažai pakalbėję šį kart apie išorinį savo tikybinių pažiurų išpažinimą, paliekame kitam kartui aptarti, kaip turi buti sutvarkyta vidujinė gyvenimo pusė.[2])

A. B.

---

[1]) Žiur. „Ateitis" № 6/7 1911 p. 219; N 13 p. 203 ir „At." N 5, 912 p. 216.

[2]) Sąrišyje su tuomi kitan numerin taipgi bus įdėtas atsakymas į atsiųstą Redakcijai užklausimą apie katalikų Bažnyčios ceremonijų ir tikybinių apeigų reikšmę. *Red.*

Pr. D.

ŽINOJIMAS IR TIKEJIMAS.

2. JAUSMO DALYKAS AR PROTO AKTAS?

Religija arba tikėjimas religijinis. Jo visuotinumas analogijos ir psychologijos žvilgsniu. Dvejetas empyriškų jo atsiradimo aiškinimų. Klausimas apie jo psychologišką analyzę.

VII.

Kas tai yra tikėjimas religijinis arba religija? Paprastai žodis „religija“ išvedamas etymologiškai jau tai iš Cicerono r e l e g e r e, jau tai iš Laktancijaus r e l i g a r e; bet ir viens ir kitas ne visai teisinga: pirmykštė šio žodžio prasmė etymologiškai tikrai nustatyt negalima, nes „r e l i g i o“ į krikščioniškai-bibliškąją kalbą pateko iš prieškrikščioniškos romiečių gadynės, kaip lygiai ir vieton „religio“ graikų vartotieji žodžiai θρησκεία, εὐσέβεια, θεοσέβεια, λατρεία, krikščionybės literaturon pateko iš prieškrikščioniškos graikų gadynės; pas graikus gi ir romiečius šie žodžiai turėjo įvairią reikšmę[1]). Trumpiausioj' formoj' religija apribotina kaipo p r i p a ž i n i m a s o b j e k t i v i ų s a n t i k i ų ž m o g a u s s u D i e v u. Pripažinus tokius santikius, skaitoma teisingu tokie ir tokie dalykai remianties Dievo liudijimu, taigi tikėjimo motivu čionai yra Dievo autoritatė.

Kiek žinojimo dalykuose teisinga pavadinti žmogų a n i m a l m e t h a p h y s i c u m, tiek pat visa religijos historija ir visų šimtmečių patyrimai rodo, kad žmogus sulig savo gamtos yra a n i m a l r e l i g i o s u m. Religijinė gamta arba Dievo veikalas žmoguje apsireiškia dvejopu budu: negativiai ir pozitiviai; negativiai—kaipo jausmas nepasitenkinimo visomis žemiško gyvenimo jau tai gamtinėmis, jau tai dvasinėmis gerybėmis; pozitiviai—kaipo elementaris, nepergalimas stengimasis užvaldyt augščiausią visas tobulybes įkunijantį Gerą.

Šio psychologiško fakto liudijimus suteikia viso pasaulio literatura: „Kiek briedis trokšta vandens šaltinio, taip siela

---

[1]) Žiur. *Weber*: Christliche Apologetik. 1907. S. 20. Plačiau apie šią knygą žiur. jos recenzijoj' šiame „At.“ numeryje.

mano tavęs Viešpatie[1])“ skaitome pas psalmistą, o stabmeldiškas dainius Homeras patvirtina šį išsireiškimą sakydamas: „Kaip alkani paukštyčiai išsižiodami, taip trokšta dievų visi žmonės“[2]). Net ir naujausioji ir radikaliausioji norinti but ateistiškoji filosofija, kaip tuojaus pamatysime, prieš tai neprieštarauja.

Tiesa, reikia pripažint, kad ne visi žmonės lygiam dydyje jaučia troškimą Dievo, taipogi, kad ne visi nori pažinti ir pripažinti kaipo asmenišką Dievą, tą augščiausiąjį Gerą, kuriop stumia juos jų gamta; šie priešingi apsireiškimai patenkinamai išraiškinami tuomi, kad žmogus turi laisvą valią, kuri gali lenkti intelektą tokion ar priešingon pusėn.

VIII.

Kad nenukrypus pertoli į šalį, neliečiant čion religijos reikšmės kulturiniame žmonijos gyvenime, teks pasitenkint konstatavimu, kad religija yra kaip etnografiškas taip ir psychologiškas žmogaus dvasios gyvenimo faktas, apsireiškiąs žmogaus gyvenimo valdyme pas visas žemės tautas ir visuose historijos laikuose.

Prieš religijos visuotinumą e t n o g r a f i j o s žvilgsniu sutinkame užmetimą, kad ant žemės buvę ir esama tautų visiškai be jokios religijos, kaip tai liudiją senovės rašytojai ir šių laikų keliauninkai. Prieš religijos visuotinumą psychologijos žvilgsniu nurodoma į visuose laikuose egzistavusią, o ypatingai musų gadynėje turinti didelį pasisekimą tąją mintijime ir gyvenime pakraipą, a t e i z m u vadinamą.

Išbandytina šiuodviejų užmetimų svarba.

Jei kartais senieji rašytojai atsiliepia apie tokias tautas, kurios buk buvę be religijos, tai atsižvelgiant į kalbos vartojimą aišku, kad jų kalbama tik apie relativų bereligijingumą, nes tie patis senovės rašytojai, kaip Homeras, Aristotelis, Artemidoras, Plutarkas, Ciceronas, Seneca aiškiai pabriežia religijos visuotinumą[3]). Vienas kokis tai senovės išminčius net pasakė, kad greičiau galima rasti miestą be namų, kaip tautą be religijos.

---

[1]) Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Domine.

[2]) πάντες δέ θεῶν χατέουσ'ἄνθρωποι. Versta sulig *Max Müller'io* iš *A. Lang*: Grundzüge der christlichen Religionsphilosophie, 1911. S. 285; plačiau apie Lang'o veikalus žiur. bibliografijos skyriuj'.

[3]) Vietos pas Weber'į p. 23.

Kas del bereligijingumo tautų dabartinėje gadynėje, tai tokius tvirtinimus galima užtikti pas senesniuosius gamtininkus-materialistus kaip Büchner'į, Vogt'ą pas paviršutinius etnologus kaipo Lubbock'ą, naujausiame laike pirmiau žinoma pas Haeckel'į, taipgi dar pas Mach'ą ir Eleutheropulos'ą, kurie tokius savo tvirtinimus remia keliauninkų užrašais.

Bet panašaus turinio užašai randami tik pas tokius keliauninkus, kurie arba nežinojo kaip reikiant kalbos tų tautų, su kuriomis jiems teko susitikti, arba neturėjo laiko giliau pažinti jų dvasios gyvenimą, arba nesugebėjo išgauti iš jų atvirumo, nes taip vadinamieji laukiniai paprastai baimingai slepia nuo atėjunų intimiškiausius savo sielos dalykus.

Nuoduguus tyrinėjimas „laukinių" tautų gyvenimo visai ką kitą parodė; pirmiau parodė, kad Spencer'io, Tylor'o, Lippert'o ir kitų tos pakraipos antropologų konstrukcijos apie fetišizmą, animizmą, totemizmą kaipo žemiausias religijos formas toli gražu nesutinka su faktais, nes daugelis „laukinių" pasirodė turį augštus ir grynus įvaizdus apie Dievą, kaipo Esybę gerą, norinčią kad ir žmonės butu geri, teisingi, dori etc.[1]). Paskui šių dienų etnologija nežino tokių tautų, kurios butu be religijos, apie tai gali paliudyt kiekvienas naujas etnologijos rankvedis. „Joki tauta, joki giminė ir jokis buris be religijinio gyvenimo padėlių„[2]).

---

[1]) Kam įtartini tyrinėtojai katalikai kai p *A. Le Roy* (La religion des primitifs 1909, vokiškas vertimas vadinasi Die Religion der Naturvölker 1911), *W. Schmidt* (Die Stellung der Pygmäenvölker in der Entwicklungsgeschichte des Menschen, 1910) ir kiti gali pasiteiraut pas nekatalikus kaip *Andrew Lang* (The making of Religion pirma laida 1898) *L. von Schroeder* (Wesen und Ursprung der Religion, ihre Wurzeln und deren Entfaltung yra tai pirmas straipsnis rinktinėje kningoje Beiträge zur Weiterentwicklung der christlichen Religion 1908) ir kitus. Prie Le Roy, ypatingai prie Schmidt'o dar sugrįšime „Ateityje".

[2]) Taip sako neįtartinas *G. Buschau*: Illustrierte Völkerkunde 1910. S. 20., butent: „Kein Volk, kein Stamm und keine Horde ist ohne Anfängen des religiosen Lebens". Tik šis etnologas nori padaryt vieną išėmimą pusl. 248 ir sek., butent kad tauta Kubu esant „be jokių antjautulinių (übersinlichen) įvaizdų", be jokių religijos pėdsakų". Kadangi šis klausimas ne be intereso, tai verta keliais žodžiais jį plačiau paliesti. Neskaitlinga ir greit nykstanti Kubu tauta, gyvenanti pirmykštėse pietinės Sumatros giriose, etnologų skaitoma kaipo žemiau stovinti iš visų žemės tautų. Platokai ją aprašė Breslavo prof. *W. Volz'as* (Beiträge zur Antropologie und Etnographie von Indonesien III. Zur kenntniss der Kubus in Lüdsumatra, Archiv für Antropologie. Neue Folge B. VII. H. 2/3. 1908). Trumpiau minėtasai *Buschau* S. 249 f. ir *Hagen* (Die Orang Kubu auf Sumatra, Veröffentlichungen des städtischen Volkėrmuseums Frankfurt a. M. 1908. S. 143 ff.).

Archeologiški gi prieshistoriškų žmogaus liekanų tyrinėjimai rodo, kad iš kaikurių užsilikusių pėdsakų, kaipo tai iš palaidojimo formų ir dailės paveikslų ir symbolių galima spręsti apie tolaikinio žmogaus tikėjimą į sielos egzistavimą kunui mirus ir jo santikius su atsiskyrusių dvasių pasauliu, ką paliesti bus patogesnė proga, kalbant apie pirmykštį žmogų.

IX.

Dabar kas del ateizmo. Jau iš senovės pranešama apie buvimą kaikurių asmenų, kaip pav. graikų Diagoras, Theodoras, prie kurių vardo prikergiama ὁ ἄθεος t. y. bedievis, iš kur ir turi vardą ateizmas. Musų gi gadynėje apie ateizmą kalbama, rašoma ir ginčijamasi daugiau nei apie ką kitą; kaikurie net mėgsta didžiuotis savo ateizmu. Argi tai nepriparodymas, kad žmonės gali apsieiti be Dievo ir religijos? Anaiptol. Šventraščio pavadinimas tiesiai kvailiu tokio, kurs savo širdyj sako Dievo nėsant[1]), taip sutinka su giliausiais žmonijos įsitikrinimais, kad šiandien net tie, prie kurių pavadinimas ateistų geriausiai tinka, kratosi nuo savęs šį epitetą.

Volz'as savo aprašyme ištarė spėjimą, kad Kubu esą bereligijiniai. Kilus prieštaravimams, iš kurių daugiausiai buvo remtasi *van Dongen'o* tyrinėjimu (De Koeboes in de ondereafdeeling Koeboestrecken der Residentie Palembang, Bijdragen Taal—, Land—an Volkenk. Nederl. Indie VII, 1910, H. 9). *Volz'as* dar kartą sugrįžęs prie šio klausimo (Die Religionslosigkeit der Kubus auf Sumatra, Dr. A. Petermanns Mitteilungen aus Justus Perthes' Geographischer Anstalt 1911 Juni-Heft) kad ir nelabai noromis, visgi sąžiningai pripažino (pusl. 292 kad „klausimas apie Kubu bereligingumą yra painesnis, kaip tai pirmu žvilgsniu gali rodytis. Dalykas eina apie klausimus paliečiančius intimiškiausią Kubu minties gyvenimą ir sprendimui neprieinama, ar musų tyrinėjimai nusiiria ligi šių švelniausių virpėjimų (feinsten Regungen); neabejotinas (bindende) priparodymas už bereligingumą t. y. kad ir švelniausių (zartesten) virpėjimų stinga, negali but patiektas; tai gali but padaryta tik panašiai į tiesą (wahrscheinlich)".

Šio prisipažinimo visiškai mums pakanka, o drauge ir visai be pamato lieka argumentas *Breysig'o* (Literarisches Centralblatt 1912, № 27 Sp. 859), kuris nurodydamas į „Hagen, Kubus, 143 ff." skaito Kubu bereligingumą tvirtai nustatytu. Čia pat dar Breysig'as argumentuodamas prieš augščiau paminėtos Schmidt'o knygos išvadas, nurodo „wedų tautą, pas kurią nesama tikėjimo į sielą, į augštesnę esybę, į gyvenimą po mirčiai (Hartshorne, The Weddas, Fortnightly Review, N. S. XIX, 413)". Tiesa, kad Hartshorne'as taip atsiliepia apie wedus, bet ansai jo rašinys iš 1876 metų jau žymiai pasenęs ir vertas labai kritiško atsinešimo. Naujausiame laike ir žymiai materializuojantis antropologas *Hoernes*, kalbėdamas apie wedas (Natur-und Urgeschichte des Menschen, I B. 1909, S. 507 ff.) anaiptol nėra taip kategoriškas, ir iš transcendentinių pažvalgų sako wedas turint tikėjimą į tolesnį sielos po mirčiai gyvenimą (S. 520).

[1]) Dixit insipiens in corde suo: „Non est Deus" Psal. 13, 1.

Antai Haeckel'is, tasai anot Paulsen'o „atviriausias ir sąžiniškiausias ateizmo fanatikas“[1]), anot kurio krikščioniškosios pasaulėžvalgos Dievas esąs „dujós pavidalo stibikaulis“[2]), savo paskaitą „Monizmas, kaipo ryšis tarp religijos ir mokslo“ užbaigia palaiminimu: „T e v i e š p a t a u j a D i e v a s, g e r o, g r o ž i o i r t i e s o s d v a s i a“[3]). O ir visi Haeckel'io pasielgimai su embryonų paveikslais išaiškinami ne kitu kuom, tik fanatizmu, kurį jis parodo kaipo savos r e l i g i j o s įsteigėjas, kaip ir ištarė vienas bešališkas mokslininkas[4]), pakviestas ištirt visą tiesą kilusiuose tarp Haeckel'io ir Keplerbund'o ginčuose.

Arba antai vėl tie vyrai, kur smarkiai darbuojasi sulig Marks'o užbriežto plano, butent: „Dievo idėja turi but išnaikinta; ji yra pamatinis išbjauriotos civilizacijos akmuo“[5]); tie vyrai kuriems „pirmas religijos žodis yra melas“[6]); tie, kur sakosi neguoją visokią religiją[7]), ir tie tai, kaip paradoksiškai be išrodytu, turi savo r e l i g i j ą su visais jos esybiškais elementais kaipo tai: su apreiškimu, pranašystėmis, paslaptimis ir mokslu apie paskučiausius daiktus (eschatologija). Kad taip yra ištikrųjų, tai Anglijos ir Francijos socialistų vadai, kaipo atviresni ir lojališkesni už vokiškuosius, atvirai pripažįsta. Taip B e l f o r t B a x ' a s rašė:

„Kurioj' prasmėj' socializmas nėra religija—dabar aišku. Jis griežtai nekenčia kito pasaulio, su visais jo teatraliais pabuklais—kuomi yra da-

---

[1]) „Offenste und ehrlichste Fanatiker des Atheismus“, Plilosophia militans 1908 S. 197.

[2]) „Gasförmiges Wirbeltier“. Taip randame kartą ant pusl. 437 jo kningoje *Principien der generellen Morfologie* 1906 žodis į žodį atspaustoje iš 1866 m. pasirodžiusios *Generelle Morphologie*, du kart Der *Monismus als Band zwischen Religion und Wissenschaft*, 8 Auf. 1899 p. 33 ir 46 ir du kart *Welträtsel*, 1899 p. 15 ir 333.

[3]) „Das walte Gott, des Geist des Guten, des Schönen und der Wahrheit“.

[4]) „Die Phantasie und der Fanatismus des Religionsgründers lässt ihn die Dinge so sehen, wie er sie darstellt“. Taip prof. Keibel'is, Deutsche medizinische Wochenschrift 1909, S. 350.

[5]) „The idea of God must be destroyed; it is the keystone of a perverted civilization“; iš F. G. *Peabody*: Jesus Christ und the social Question, 1907, p. 14; rusiškas Nikitskio šios kningos vertimas vadinasi: Пибоди, Іисусъ Христосъ и соціальный вопросъ, 1907 m.; apie tą pat laiką buvo „Draugijoj“ ir jos recenzija; kadangi rusiškas vertimas darytas iš vokiško vertimo, tai daiktais paliko visiškai nesutinkąs su angliškuoju originalu.

[6]) „The first word of religion is a lie“ taip Engels, iš Peabody, ten pat.

[7]) Bebel'is sako: „Judėjimas (supr. socialistiškas) skiriasi nuo visų prieš jį buvusių tuomi, kad jis nejieško naujų religijos formų, bet religija visiškai neguoja“; iš Peabody, ten pat.

bartiniai religijos objektai(??). Kurioj' prasmėj jis (t. y. socializmas) nėra bereligijinis, bus, aš manau, pusėtinai aišku; jis perkelia religiją iš dangaus ant žemės..." „*Tat viltyje ir kovoje del augštesnio socialio gyvenimo... socialistas randa savo idealą, savo religiją*".[1]) (mano pabr.).

Dar aiškiau kalba Jaurès (sk. Žores):

„Kas del manęs, aš tikiu, kad butu labai gailėtina, kad butu mirtinga slopinti religijines žmogaus sąmonės aspiracijas. Tai visiškai ne to mes geidžiame; mes geidžiame, atvirkščiai, kad visi žmonės galėtu pakilt prie religijinio gyvenimo suvokimo per mokslą, protą ir laisvę. Aš visiškai netikiu, kad žmogui užtenka naturalio ir socialio gyvenimo. Kaip tik socialėj' tvarkoj' realizuosis teisybė, jis (žmogus) išvys, kad jam palieka užpildyt neišmatuojama tuštuma"[2]).

Labai aišku; o kad ir socialistiškas religijos suvokimas nuosekliai galvojant greitai nuveda prie plikiausio ateizmo, tai neikiek neprieštarauja faktui esimo socializme apsčiai religijinių momentų[3]): čion tik vieton Dievo, naturalio religijos objekto, pastatytas kitas nenaturalis.

Dar, pagalios, kaipo pavyzdį verta paminėti visų „naujųjų" vardu ištartus tulo H. Meyer-Benfey'o žodžius:

„Jei mes religiją suvokiame šioj' (supr. sulig Schleiermacher'io) prasmėj', tuomet ji nepametamas geras, pirmučiausias žmogaus padėlys. *Tuomet ir mes naujieji dar turime religiją*, galbut grynesnę, gilesnę nei koki ankstybesnė gadynė"[4]).

Taigi dabar aišku, kad visi naujosios gadynės taip vadinami ateistai ištikrųjų nėra tokie, o yra tik a n t i t e i s t a i, t. y. priešai kokios norint historiškos rušies tikėjimo į Dievą ir Jo garbinimo. O jeigu pamatinį religijos elementą

---

[1]) In what sense socialism is not religion will be now clear. It utterly despises' the ather world' with all its stage properties,—that is, the present objects of religion. In what sense it is not irreligious will be also, I think, tolerably clear; it brings back religion from heaven to earth..." „It is in the hope and struggle for the higher social life that... socialist finds his ideal, his religion". The Religion of socialism 1886, pp. 52, 76.

[2]) Je crois, pour ma part, qu'il serait très fâcheux, qu'il serait mortel de comprimer les aspirations religieuses de la conscience humaine, ce n'est point cela que nous voulons; nous voulous, au contraire, que tous les hommes puissent s'eléver'à une conception religieuse de la vie par la science, la raison et la liberté. Je ne crois pas du tout que la vie naturelle et sociale suffise à l'homme. Dès qu'il aura, dans l'ordre social réalisé la justice, il s'apercevra qu'il lui reste un vide immense à remplir", iš *H. Weinel*: Jesus im neunzehnten Jahrhundert, 1904 S. 145.

[3]) Sul. *H. Müller*: Das religiöse Moment in der sozialistischen Bewegung, Sozialistischen Monatsheften 1910, S. 1565.

[4]) ... Wenn wir Religion in diesem Sinne verstehen, dann ist sie ein unverlierbares Gut, eine Grundangabe des Menschen. *Dann haben auch wir Moderne noch Religion*, vielleicht reinere, tiefere als jede frühere Zeit". Frankfurter Zeitung, 1902 № 50. Erstes Morgenblatt iš *Cathrein*: Glauben und Wissen 2 und 3 Anf. 1903, S. 101, žiur. recenziją.

tveria pripažinimas objektivių santikių žmogaus su virš jo stovinčia galybe, pripažinimas savęs prigulmingu jau tai nuo gamtinių, jau tai antgamtinių jiegų, tai tikri ateistai, tikri bereligijiniai subjektai egzistuot visiškai negali, nes ir didžiausias laisvamanis, kurs tik nenorės but nuosekliu laisvamaniu-subjektivistu ir anot Ostwaldo patekt į nervų ligonbutį, žinos save esant nuo gamtos jiegų ir žmonių draugijos prigulmingu sutvėrimu ir tvers sau tokią ar kitokią religiją.

Taip elgėsi ir elgiasi daugelis „naujųjų“ tverdami ateities religiją ant ateistiško pamato, kokiomis yra Comte'o žmonijos (humanité) kultas, Nietzsche's viršžmonijos (Uebermenschentum) kultas ir tolygios[1]). Tik taip elgianties pirmiausia iškraipoma kalbos vartojamoji prasmė, nes sulig vienbalsio religijų historijos liudijimo religija yra ant tikėjimo į D i e v ą paremtas gyvenimas; o kuomet vieton naturalio ir tikro religijos objekto pastatoma kokis paties žmogaus sutvertas dieveklis ir prie jo religijiniai prisirišama, tai jau čion Augščiausiojo profanacija.

X.

Kad religijinis tikėjimas nėra organiškas žmogaus dvasios reikalas, o tik nenaturalis iš šalies jam primestas dalykas sakoma dar, kad religija atsiradusi iš baimės mirties arba galingų gamtos apsireiškimų, kurie pastumėję žmogų išsvajoti sau anas viską valdančias galybes, kurias paskiau jis pradėjo garbinti kaipo dievybes. Tokias mintis jau epizodiškai išreikšdavo senovės materialistai Demokritas, Epikuras, Lukrecijus. Plačiai žinomas pastarojo formuluotas sakinys: „Primus in orbe deos fecit timor“ t. y. „baimė pirmutinė padarė pasaulyje dievus“. Naujos gadynės materialistai šią nuomonę mėgino apvilkt mokslo švarku. Šią pažvalgą ne visai atmetė ir rimtesni mintytojai kaip Spinoza, Hume'as; o ir naujausioj' racionalistiškoj' religijos filosofijoj', kaip paskiau pamatysime, esama šios nuomonės atskambio[1]).

---

[1]) Pav. E. *Dühring*: Ersatz der Religion durch Vollkommeneres 1897. *J. Duboc*: Der Optimismus als Grundlage einer religiösen Weltanschauung 1881 ir daugelis kitų.

[2]) „Aušrinės“ № 13 p. 202 g. Vabalėlis rašo: „Dykieji“, kaip žinome, bijodami visokių nesuprantamų jiems dalykų, ypačiai tai baimei pasiduoda ir tveria nepaprastai fantastiškas musų atžvilgiu religias“. *Engels'as* (Ludwig Feuerbach, 1895 p. 52) rašo: „Religija yra atsiradus labai pirmykščiai giriniame (waldursprünglichen) laike iš klaidingai suprastų pirmykščiai girinių žmonių įvaizdų (waldürspr Vorstell.) apie nuosavią ir juos apsu-

Bet viena, ir gyvuliai turi gamtos apsireiškimų baimę, o vienok nieks juos nepavadins religijingais; antra, jei taip, tai pasibaigus gamtos apsireiškimų baimei, o ypatingai juos išaiškinus, religija turėtu dingti. O normalis gyvenimo bėgis rodo visai priešingai. Giliau pažvelgus į priežastybe surištą gamtos apsireiškimų bėgį religijinis diegas bujoja, prigulmybės pripažinimas gilinasi ir tarp didžiausių gamtos žinovų žinome didumą giliai religijiniais buvusių. Be šio, baimė tai jau ne pirmykštis, o tik išvestinas sielos afektas negalįs but be savo papildančio elemento — vilties; analyzuodami juodu dar toliaus rasime pasitenkinimo ir nepasitenkinimo jausmą, o tai reiškia tiek pat, kaip kad religija gludi pamate žmogiškos esybės su protu ir siela, nors ji ir butu išorinių apsireiškimų iššaukiama.

Nemažiau nesutinka su gyvenimo faktais ir kitas empyriškas aiškinimas, sulig kurio religija su jos formomis esant įstatimdavių, kunigų, dainių išmislas-išradimas, kaipo priemonė, kurios pasigaunant galima tamsią minią apgaulioti ir ją pinklėse laikyti. Ir ši nuomonė buvo kartkartėmis jau senovėje išreiškiama, plačiai supopularizuota 17 ir 18 amžiaus Anglijos ir Francijos deistų, ir dar šiandien monistų skelbiama. Antai ne kas menkesnis kaip chemikas Oswald'as savo šimet išleistuose „Monistiškuose nedėldienio pamoksluose“ ramia sąžine tvirtina, kad nemirybės mintis—įvairiose krikščioniškose religijose, nurodant ar į amžiną bausmę ar į užmokesnį, esant geriausia ir veikliausia priemonė religijinio viešpatavimo (Oberherrschaft) palaikymo ir kunigiško minties vadovavimo, ką ypatingai mokanti praktikuot katalikų bažnyčia[1]).

Šis keistas argumentas paliečia negut šiek tiek historišką išplėtimą dogmatų ir kulto apeigų, kuriuos pavienės religijos systemos pamažu priėmė savęsp, o ne pačią religiją. Despotų, įstatymdavių, kunigų butu buvęs ir dabar liktu bergždžias darbas skelbti žmonėms religiją, jeigu jos skelbiamoms taisyklėms nebutu tinkamos vaisingos dirvos žmonių sielose.

Taip kad iš kurios pusės beprisiartinsime prie religijinio tikėjimo fakto, visuomet turėsimi pripažinti, kad tai yra p i r m y k š t i s, drauge su paties žmogaus dvasios esybe atsiradęs apsireiškimas, universalis nemažiau kaip žinojimas, nors šio tikėjimo turinys gali turėt individuališkumo ruožus.

---

pančią išorinę gamtą“. Kodel ir Vabalėlis ir Engels'as jokių priparodymų neduoda šiems savo tikrai „pirmykščiai giriniams“ tvirtinimams.?

[1]) Monistische Sonntagspredigten, S. 185.

XI.

Dabar kyla klausimas kas del esybiškų religijinio gyvenimo funkcijų. Stengianties pažinti religijinio tikėjimo esybę psychologiškai, atsiranda reikalas ištirt, kokis pamatinis sielos apsireiškimas esybiškai yra religija, t.y. kur yra tas sielos centras, iš kurio nešdinasi visos religijinio gyvenimo funkcijos iš kokių žmogaus dvasios spėkų išvedamas šio padelyje gludomo apsireiškimo išplėtimas. Mokslo, žinojimo srityj', kaip matėme, jei ne vienintelėmis tai bent turinčiomis pirmutinybę yra spėkos protu vadinamos, ačiu kuriam galimas pažinimas ir patyrimas. Toliaus matėme, kad protas ir patyrimas žmoguje apriboti ir užtatai dideliausioje gyvenimo nuotikių daugumoje žmogui tenka naudotis kitų liudijimais ir jiems tikėti. Ir dar matėme, kad šis tikėjimas galų gale turi remtis ant žinojimo ir but protingas. Religijinis tikėjimas ar turi savo pamate tokį žinojimą ar ne, ar protas jame gali dalyvauti ar ne? Vieni sako taip, kiti ne.

Krikščioniškoji religija pačioje savo atsiradimo pradžioj' nuo visų savo šalininkų, skaičiusių teisingomis jos skelbiamas taisykles, reikalavo: τὴν λογικὴν λατρείαν[1]), t. y. tarnavimo protingo, tikėjimo ant proto paremto ir kiekvieno krikščionies priedermėn dėjo buti „visuomet pasiruošus duoti nuteisinimą (ἀπολογίαν) kiekvienam reikalaujančiam pamatavimo apie savyje esančią vilti“[2]). Stropiai šiuos reikalavimus pildydama ligi šių dienų katalikų Bažnyčia nuo seniausių laikų globoja mokslą, vadinamą apologetika, kurios užduočiu yra krikščioniško tikėjimo tiesą žinojimu (wissentlich) paremti ir nuteisinti kaip teziniai taip ir antiteziniai. Apologetikos teikiantis tikėjimo priparodymas neprivalo tikėjimą paverst žinojimu, bet nuteisint tikėjimą prieš žmogaus protą, parodant proto argumentais, kad faktai, ant kurių jis (tikėjimas) rymo, yra tikri ir tuomi evidentiškai tikėtini. Taigi katalikiškoji krikščionybė turisi nuomonės, kad ir krikščioniškas religijinis tikėjimas, kurs šale gamtinės religijos tiesų turi dar ir antgamtinių, apreikštų, taipgi savo premisose remiasi ant žinojimo (ein Wissen voraussetzt), pasmerkdama visoki aklą autoritatini tikėjimą.

Bet koki priekaištą katalikybei galima dažniau išgirsti, kaip tą, kad ji nuo savo „avelių“ reikalaujanti tikėjimo aklių akliausio, tikėjimo be asmeniško įsitikrinimo, tikėjimo

---

[1]) Rom. XII, 1. [2]) 1. Petr. III, 15.

be užklausimo teisės ar tai yra teisinga, į ką tikėti liepiama etc. etc. Paklausykime žodžių pačios scientia militans: „(Viduramžyje) buvo prisilaikoma taisyklės: nežinojimas tai pamaldumo motina“[1]). Bažnyčia ir jos teologija reikalauja „aklo autoritatinio tikėjimo“[2]). „Tikėjimas, yra tai sistematiškai užmerkt akis ir tikėt“[3]). „Katalikybė tai... surišimo religija (Religion der Gebundenheit“. „Tikėjime jis (katalikas) pasiduoda surišt savo bažnyčiai. Jis netur jokio nuosavo įsitikrinimo, bet aklai seka autoritatę ir papročio jiegą“[4]). Katalikybė „tai bekritiškas prieš stovinčią autoritatę nusilenkimas, nei po jausmų liudijimo, nei po proto apsvarstymų įtekme“[5]). Neįstabu tat jei „naujieji“ iš paskutinos kovoja su tais, kur „šiandien dar drįsta reikalauti aklo tikėjimo“, „be priparodymo ir kritikos“, tikėjimo „žodžiams popiežių ir žmonių, kurie save išsiduoda aiškintojais (Interpreten) ir Dievo pasiuntiniais, žmonių, kurie visą savo netikumą ir nekompetentiškumą (Unfähigkeit und Unbefugtheit) yra priparodę visa taja žmonijai padaryta dvasiška ir fyziška prievarta“[6]).

Bet kam taip toli pavyzdžių jieškoti. Antai ir tarp musų moksleivijos esama tokių, kur „tiesiai sako tik tikėjimas ir tik toksai aklas tikėjimas yra geriausia (pasaulėžvalga)“[7]).

„Ateities“ sunus, matyt, tur garbę buti eilėse tų, ką užtvėrę žmonijos sąmonę jos kudikystės rybomis, šiuo, tartum įniurkydami ją į begalinės silpnybės pesimizmą, nusimano (dažnai tik del savo proto tinginio) pažinę amžinas galutinas „tiesas“—kad ir neapsprendžiamoj' paslaptybėj',— ir, matydami anųjų žmonių dar sunkią, lėtą, netolimą eigą, su pagirų entuziazmu demonstruoja savo (metafizikinės) viršenybės ir „užsiganėdinimo“ šokį—mažą to, jie, tartum, kesinasi atsukti visą istorijos ratą, numarinti žmonijos augančią sąmonę ir, kaip Dostojevskio Didysis Inkvizitorius, prilenkti tamsių žmonių galvas jųjų galingo valdymo treybe: stebuklu, paslaptimi ir autoritate“[8]).

---

[1]) *J. W. Draper*: Geschichte der Konflikte zwischen Religion und Wissenschaft. Deutsch. von. J. Rosenthal, 1875, S. 273.

[2]) *E. von Hartmann*: Phaenomenologie des sittlichen Bewusstseins iš *Mausbach'*: Kernfragen S. 23.

[3]) *P. Topinard*: Science et Foi. Anthropologie et la science sociale 1900 iš *C. de Kirwan*: L'homme animal et l'homme social 1908 p. 5 (Coll. Science et Rel. N 143).

[4]) *W. Wundt*: Ethik, 3 Anf, 1903, II B. S. 253, 4.

[5]) *K. Menger*: Neue Freie Presse, 24 nov. 1907 iš *J. Donat'* Die Freiheit der Wissenschaft 1908. S. 69; šios kningos recenzija tilps sekančiame numeryje.

[6]) *T. G. Masaryk*: V boji a náboženstvi 1904 S. 10. 23 iš Donat'o ten pat.

[7]) „Aušrinė“ N 5 p. 23. Kodel gi neparodyta, kur taip yra pasakyta?

[8]) „Aušrinė“ N 13, p. 13.

Na, jeigu jau ištikrųjų taip butu, tai katalikiškosios krikščionybės tikėjimas butu tikras dvasios slogutis ir engėjas. Nes jei aš esu verčiamas tikėti į tai, ką aš negaliu žinoti ar tai teisinga yra, tai toki prievarta griežtai prieštarauja dvasios gamtai ir jos teisei- tiesą turėti. Tuomet netikėjimas, antikatalikybė yra dvasios išliuosavimas.

Bet jau rodos laikas ištirti, ar ištikrųjų taip ar ne. O tiesa iškils eikštėn, kuomet bus padaryta psychologiška religijinio tikėjimo analyzė krikščioniškos ir „naujosios" filosofijos žvilgsniu ir pamatyta, katros iš jųdviejų nuomonės sutinka su gyvenimo faktais. O pradėti šis darbas tenka užsiėjus kiek ištolo, butent nuo tų laikų, kuomet katalikiška ir antikatalikiška ideologijos ypatingai religijos dalykuose pirmu kart griežtai sustojo prieš viena kitą, nuo taip vadinamos reformacijos laikų, delei sekančių priežasčių:[1]) beveik visi „naujieji" reformacijos darbe mato atliuosavimą nuo katalikiško dvasios pavergimo, spaudimo, prievartos etc. vienoj' pusėj' ir sąžinės, minties, įsitikrinimų laisvės ir šiaip visokių dvasios brangenybių atsiradimą kitoj — tad bus matyt, kiek tai yra teisinga; 2) reformacijos ideologija apie žinojimo ir tikėjimo santikius buvo vėliaus ir dabar yra mėginama moksliškai nuteisint ir užkelt ant filosofijos sosto; 3) apsipažinimas su reformacijos pagimdytos ideologijas principais šioj' srityj' butinai reikalingas aiškesniam pažinimui dabartinio jos principų likimo gvildenamuose dalykuose.

(T. b.)

KRITIKA IR BIBLIOGRAFIJA.

Simon Weber. **Christliche Apologetik.** In Grundzügen für Studierende, Herdersche Verlagshandlung 1907, IX+347, kaina mark. 80 pfen.

Žodis apologija, apologetika išvedamas išgraikiško ἀπολογία reiškiančio ginimas, teisinimas, nuteisinimu ginimas. Krikščioniškoji apologetika— tai krikščioniškosios religijos nuteisinimas, ginimas. Krikščioniškoji religija pačioj' savo atsiradimo pradžioj' nuo savo pasekėjų, nuo tų, kur skaitė teisingomis jos skelbiamas taisykles

reikalavo tarnavimo protingo tikėjimo ant proto paremto ir kiekvieno krikščionies priedermėn dėjo turėti „visuomet pasiruošus ἀπολογίαν kiekvienam reikalaujančiam pamatavimo apie savyje esančią viltį“ (1 Petr. III, 15). Stropiai šiuos reikalavimus pildydama ligi šių dienų katalikų Bažnyčia nuo seniausių laikų globoja apologetiką kaipo mokslą, kurio uždučiu yra krikščioniško tikėjimo tiesas nuteisint prieš žmogaus protą, parodant proto argumentais, kad faktai, ant kurių jos rymo, yra tikri ir tuomi evidentiškai tikėtini, t. y. tokie, kuriems galima tikėti su tokiais pat pamatais, kaip galima tikėti faktams nuosavoms akimis tėmytiems. Gyvavus krikščionybei šiame pasaulyje arti 2000 metų susirinko per tą laiką nemaža ir priekaištų iš jai priešingo pasaulio, prieš kuriuos turėt priruošus pasiteisinimą yra priedermė ir kiekvieno dabartinio laiko krikščionies. Tam tikslui reikia skaityti gerus apologetikos rankvedžius. Prie tokių priklauso augščiau paminėtoji apologetika Simono Weber'o, teologijos daktaro, apologetikos profesoriaus Freiburgo (vokiškojo) universitatėj'.

Kningoje paliesta didelė daugybė katalikiškai - krikščioniškos pasaulėžiuros klausimų, sugrupuotų į daugelį skirsnių ir skirsnelių. Pirmoji dalis įvardinta: „Mokymas (Lehre) apie dievišką Apreiškimo priruošimą“; joje telpa sekantis stambus skirsniai: historiškas religijos pasirodymas, religijos pamatai ir esybės turinys (Wesensinhalt), pamatai kosmologiški, teologiški, psychologiškai-antropologiški, religijos esybės turinys, jos atsiradimas. Antroji: „Mokymas apie dieviško Apreiškimo įvykimą (Verwirklichung)“ apima: sąvoka ir Apreiškimo sąlygos, historiškas apreiškimo budas, Apreiškimo dieviškumas ir butinumas. Trečioji: „Mokymas apie Apreiškimo užlaikymą ir tarpinikavimas (Erhaltung und Vermittlung)“ apima: dieviškas bažnyčios įsteigimas (bažnyčios atsiradimas, tikslas), katalikiškos bažnyčios dieviškumas, Apreiškimo padavimo kat. baž. tikrumas (Zuverlässigkeit). Išviso šimtas paragrafų; o kad sutalpint juos ant tokio menko ploto kaip 322 pusl. teko apie kiekvieną iš jų kalbėti labai trumpai. Užtatai ir autorius savo apologetiką vadina esant „pamatiniuose ruožuose“. Ir ištikrųjų ji yra tik trumputis moksleiviams skiriamas konspektas to, su kuom kiekvienas rimtas katalikas privalo but apsipažinęs. Kaipo konspektas Weber'io rankvedys turi silpnų ir stiprių pusių. Silpnos pusės šios: apie daugelį dalykų kalbėta pertrumpai, priešingųjų nuomonių išvilkta permažai, literaturos nurodyta permažai, paduodant nepažymėta kurie autoriai katalikiškos pakraipos, kurie priešingos, o

pastaruose penkiuose metuose iškilę problemos ypatingai Naująjį Įstatymą paliečiančios lieka nekliudytos, ir užtatai pageidaujama nauja papildyta laida. Bet šios silpnosios pusės anaiptol nepersveria gerųjų kningos pusių, butent: paliesta visi svarbiausieji klausimai nebijant pastatyti prieš save priešingas nuomones ir svarstyta jos vengiant polemiško patoso; po kiekvienam skirsniui ir skirsneliui paduota svarbiausioji literatura, į kurią galima kibti norint tą ar kitą dalyką giliau ištirti; tarp literaturos šale katalikiškos pakraipos nemažiau nurodyta ir priešingos; kalba įmanoma. Dėlei visų gerų ypatybių šią Weber'io apologetiką kiekvienas moksleivis turi prasigaminti su tokia racija, su kokia gamina sau kitų dalykų reikalingus konspektus, kurių dabar tiek daug privisę yra, ir kurie visgi nelieka neatnešę naudos.

Tik orientacijai apologetiškoj' literaturoj' vertėtu parsitraukt nors biškutį pasenusį, bet visgi labai naudingą to paties auroriaus „Kelrodį": Kurzer Wegweiser in der apologetischen Literatur 1909, apie kurį platesnį pranešimą žiurėk recenzijoj' „Draugijos" № 41.

Pr. D.

Albert Lang, **Grundzüge der christlichen Religionsphilosophie.** Ein Leitfaden für Studierende, Strassburg. Verlag von F. X. Le Roux 1911 p. VIII+300, kaina 5 mar.

Albert Lang, **Vorlesungen über Christentum und Naturwissenschaft**, išleista ten pat 1911 m. p. IV+243, kaina 3 markės.

1. Albertas Lang'as, teologijos profesorius Strassburg'o universitatėj', yra žinomas savo darbais apie priežastybės prolemą (Kausalproblem) [1]) ir kitais smulkesniais irgi iš filosofijos srities. Paminėtoji pirmoji kninga, „pamatiniai krikščioniškosios religijos filosofijos ruožai" pirmiausiai buvo skiriama kaipo spausdintas rankraštis savo klausytojams, o paskui autorius pasiryžo paleisti savo darbą ir platesnei viešumai. Mintis kaip ir pas Weber'į išreikšta suglaustai, konspektiviai, nes kaip ir Weber'io apologetika ši Lang'o religijos filosofija ski-

[1]) Geschichte des Kausalproblems, 1904 5 mar. ir Aphoristische Betrachtungen über das Kausalproblem 1909, 3 mar. abi išleistos katalikiškos J. P. Bachem'o firmos Köln'e.

riama išimtinai moksleiviams. Ir joje ant sulyginamai mažo ploto sugretinta visos svarbiausios (o jų daugybė) religijos filosofijos problemos, sulig sekančio plano. Visa kninga susideda iš trijų skyrių. Pirmas paliečia religijos metafyziką ir talpina savyje: Dievo buvimo priparodymai, Dievo su pasauliu santikiai, žmogus, kaipo religijos subjektas; antrasis skyrius užsiimąs religijos historija, apžvelgia: bekulturių tautų (Naturvölker), kyniečių, semitų ir chamitų religiją, indogermaniškųjų tautų religiją ir ant galo monoteistiškas izraelitų, krikščionybės ir islamo religijas; trečiasis skyrius nagrinėja religijos psychologiją paliesdamas ją kaipo discipliną deskriptivią, aitiologią normativią ir apologetišką. Naujukų studiozų orientacijai paminėta ir svarbiausioji literatura iš visų religijos filosofijos sričių kaip krikščioniškosios taip ir „naujosios“ pakraipos.

Kaipo rankvedis, kuriame religijos filosofijos problemas nušviečiama krikščioniškos filosofijos šviesoj', ši Lang'o kninga verta nuodugnaus studijavimo.

Tik daugelis vartojamųjų graikiškų ir latiniškų terminų truputį gali apsunkinti jos skaitymą, bet prie moksliškos terminologijos irgi reikia pratintis.

2. Paminint aptartąją Lango kningą pasinaudoju proga atkreipti „Ateities“ skaitytojų domą ir į kitą to paties autoriaus nemenkesnės vertės darbą, butent greta su pirmaja augščiau paminėtas „Paskaitas apie krikščionybę ir gamtomokslį“. Ši kninga susitvėrė irgi iš lekcijų, kurias prieš trejetą metų autorius skaitė visų Strassburgo universitatės fakultačių klausytojams. Bet vienos, visos tos lekcijos buvo pirmiau patalpintas ligi paskutiniam metui jo leidžiamame „Pastoralblatt der Strassburger Diözese“, paskui išleistos atskirai kaipo kninga.

Krikščionybės ir gamtomokslio santikius galima gvildenti iš labai įvairių pusių. Iš kurios pusės gvildena šiuos klausymus Lang'as, parodys jo lekcijų turinio peržvalga. Jis toks: I lekcija: problemos; II—Biblija ir gamtomokslis, III—naujoji kosmogonija; IV—evolucijos teorija; V—evolucija ir tverimas; VI—teleologijos priešai; VII—gyvybės esmė ir atsiradimas; VIII—siela ir dvasia; IX—žmogaus kilmė; X—astronomija ir antropologija; XI—*sub specie aeternitatis* (mintis apie amžinybę ir nemirybę), XII — stebuklas naujojo gamtomokslio šviesoj'.

Iš šios pažvalgos matyt kad šiose lekcijose užkliudomi visi aktualiausi ir daugiau spirginanti dienos klausimai, o užkliudžius gvildenami kuošalčiau ir kuorimčiau ir su kokiu tik

galima objektivumu. Kasdien daugybei kningų pasaulyje apleidžiant spaudą nedaug yra tokių gerų kaip šioji Lango. Jos tobulybes padidina dar kalbos lengvumas be jokios apsunkinančios terminologijos ir sulyginamai neaugšta kaina.

Pr. D.

Victor Cathrein. S. J. **Glauben und Wissen.** Eine Orientierung in mehreren religiösen Grundproblemen der Gegenwart für alle Gebildete. 4 und 5 bedeutend vermehrte Anflage 1911, Herdersche Verlagshandlung, IX+ 305, kaina 3 markės.

Raidžių *S. J.* stovinčių palei autoriaus pavardę daugelis gali ir visai nepatėmyt, o vienok labai daugelio esama tokių, kur pamatę šias raides palei autoriaus pavardę jau žino kas visoje kningoje parašyta ir meta ją į šali. Reikėtu ir at-kams žinoti tuodviejų magiškų raidžių reikšmę: juodvi reiškia pirmasias raides žodžių S o c i e t a t i s J e s u t. y. Jezaus Draugijos. Taigi kiekvieną jezuitofobą pamačius šiuodvi raidi šiurpuliai pakrato. Protingiems gi žmonėms žinoma nėra tame nieko baisaus: jie visuomet žiurės ne į tai, *kas* ar pasakė ar parašė, o į tai, *ką* pasakė ar parašė.

Minėtosios kningos autorius Cathrein'as pasaulyj' plačiai žinomas kaipo moralistas ir mokąs aiškiai logiškai pamatuoti ir surišti katalikiškos pasaulėžvalgos principus. Bet jis drauge nemažesnis ir socialių santikių žinovas. Ypatigai jo veikalas apie socializmą turi didelį pasisekimą. Atsiliepimus apie jį neretai galima užtikti ir raštuose pačių socialistų, kurie paprastai jiems priešingus rašinius ignoruoja.

Augščiau paminėtasai Cathrein'o darbas apie „Tikėjimą ir žinojimą“ atliktas sulig sekančio plano: Pirmas skyrius apie ž i n o j i m ą talpina: žinojimas apskritai, žinojimas religijinėj' srityj', Apreiškimo fakto žinojimas; antrasis apie t i k ė j i m ą talpina: tikėjimas apskritai ir žmogiškas tikėjimas ypatingai, rėligijinis tikėjimas sulig protestantiško supratimo, katalikiškas tikėjimo supratimas; trečiasis ilgiausias ir daugiau praktiškas skyrius nagrinėja ž i n o j i m o i r t i k ė j i m o s a n t i k i u s: esybiška tarp žinojimo ir tikėjimo harmonija, tikėjimas ir mokslo vertybė, tikėjimas ir mokslo laisvė, tikėjimas ir kultura, tikėjimas ir mokslo apriorišKumas (Voraussetzungslosigkeit).

Šiame skyriuje autorius su dideliu dalyko žinojimu gina katalikiškąją tikėjimo sąvoką priešais naujus devizus apie žmogaus laisvę, katalikiškų tautų atsilikimą ir t. t.

Ar reikalauja pagirimo šis Cathrein'o darbas, prie kurio ir protestantiški recenzentai neberanda galimu smarkiai prisikabinti? Modernistiškas judėjimas davė autoriui progą išleisti penktą žymiai padidintą (veik 50 pusl.) savo darbo laidą ir tokiame pavidale Cathrein'o „tikėjimas ir žinojimas“ vertas dideliausio prasiplatinimo.

Pr. D.

PRAEITIS.

Laimingos, ramios buvo dienos,
Kada jaunystė tik nušvito
Tyliosios meilės spinduliais,
Kada svajonių augštos sienos
Pažint neleidė nieko kito,
Kaip vien tik laimę su žiedais...

Žiedai tos laimės man žydėjo,
Ramino širdį begaliniai...
Lyg šventas smilkalas kvepėjo
Ir švietė meilei pirmutinei.

O kur nun meilė ta? Pranyko,
Kaip krintanti dangaus žvaigždelė,
Tik atminimas man beliko,—
Bet ir jis sielą dangun kelia...

Raibonis.

Žviliunai. 20—VI—12.

—:—

N. N.

Tu skaisti, kaip rožė,
Maloni, kaip rytas,
Graži, lyg aušrinė žvaigždelė,
Bet... siela šalta tu,
Veidelis dažytas,
O meilė—tik švelnus žodeliai...

Kalnėnas.

Iš moksleivių gyvenimo.

Šiauliai. „Ateities“ № 6—7 Puida padrožė man labai piktą repliką, pilną įvairių užgauliojimų bei užmetinėjimų. Daugelyje vietų Puida savo replikoje netobulas ir nelogiškas. Apie visus tuos jo užmetinėjimus bei užgauliojimus čia aš nekalbėsiu, nes į vienus labai teisingai jam atsakė gerb. Redakcija, o kiti patįs iš savęs neturi svarbos.

Vienoje vietoje savo replikos Puida taip sako:

„Korespondentas, perdidelės drąsos pasigavęs, kategoriškai tvirtina, jog mokiniai l a b a i noriai (jo pabr.) m o k i n a s i (mano pabr.) gimtosios kalbos“.

Mano gi yra pasakyta visai kitaip:

„Mokiniai nori lietuviškai mokintis, tik Puida stumia juos nuo savęs savo n e t a k t i š k a i s p a s i e l g i m a i s i r b l o g u m o k y t o j a v i m u“.

Kur gi čia mano Puidos išsvajota drąsa ir kategoriškas tvirtinimas, kad mokiniai l a b a i noriai mokinąsi liet. kalbos. Paduotosios gi jo skaitlinės mokinių nelankymo lekcijų tik patvirtina mano augščiau pasakytuosius žodžius: „stumia juos nuo savęs savo netaktiškais pasielgimais ir blogu mokytojavimu“.

Dabar apie tuos paragrafus. Puida sako, kad išvartė visą lekcijų žurnalą, bet kad butu užrašęs 24 §§ nerado. Labai gaila, kad p. Puida jų neužrašė! Atsimenu gerai, kaip jis juos uždavė, absolučiai nieko nepaaiškinęs, ir kaip aš užrašiau tai savo dieninyje, ką padarė ir kiti mano draugai.

Toliaus p. Puida primeta man, kodėl aš nepranešiau skaitytojams, kiek reikalaująs laiko, kad išsimokinti tuos 24 §§. O-gi sąžiningai mokinantis bus labai gerai, jeigu per pusantros valandos išsimokinsi, nes be tų 24 §§ iš sintaksės Puida liepė atkartoti ir iš etimologijos. Pasakiau, jeigu tas taip svarbu.

Labai neteisingai Puidos užsipulta ir ant mokinių, buk tie įduotąjį tėvų mokesnį už liet. kalbą praleidžia „Varpe“ bešokdami ligi trečios nakti, arba poperosams ir kitiems niekniekiams. Neteisybė! Tik maža dalelė telanko „Varpe“ šokius ir tai su baime, kad nepamatytu gimnazijos sekretoriai. Kas del trinimosi mokinių su žydaitėmis gatvėse—tai vien įžeidimas Šiaulių lietuvių-mokinių. Juk ką daro du-trįs mokiniai

iš visos gimnazijos, jokiu budu negalima sakyti, kad ir visi tą-pat daro.

Puida prikimba dar ir prie to, kad raporte jis parašė ne taip, kaip pasakyta mano korespondencijoje, bet „крайне нерегулярнаго посѣщенія уроковъ и неаккуратнаго взноса за обученіе“. Ar ne vistiek pat bus, jeigu pasakysime: toks ir toks žmogus paėmė tokį ir tokį daiktą ir nebeatiduoda, arba pavogė. Tiesa: žodžiai kiti, bet prasmė arba faktas tas pats.

Galų gale p. Puida prisižada daugiau nebeatsakinėti į jokius užpuldinėjimus bei šmeižimus. Tiesa, p. Puida anot jo yra nekartą jau „šmeižtas“, bet kas gi kaltas, juk ką pasėjai, tą ir piauni.

Alksnyno Zuikis.

Marijampolė. Čionai p. K. Breverniutė 1906 m. įkurė moterų VII klasių gimnaziją. Neperseniai toji gimnazija įgijo valdiškų gimnazijų teises. Beto, šįmet rengiama atidengti aštuntoji pedagogiškoji klasė.

Šįmet šią gimnaziją lankė 172 mokini, iš jų 50 lietuvaičių, kitos gi žydės, rusės, vokietės ir lenkės. Žydžių, žinoma, daugiausia, bet ir lietuvaičių skaičius pastaruoju laiku žymiai padidėjo, nes trįs metai atgal jų buvo tik 32. Baigė gi šįmet 36 mokinės, iš jų keturios lietuvaitės: A. Bliudžiutė, A. Grudzinskiutė, O. Masaičiutė ir L. Treigiutė. Iš jų viena dar liksis gimnazijoje ir baigs aštuntą kl., kitos gi žada pastoti į augštesnes mokyklas, ar tai į užsienį kalbų mokytis, ar tai Petrapilėn į dantų kursus.

Mokytojos ir mokytojai—lietuviai (trįs); rusai, vokiečiai ir dvi lenki.

Liudna ir nesmagu, kad atsisakius p. Kriaučiunui išguldinėti lietuvių kalbą, lietuvaitės vyresnių klasių neturėjo lekcijų prigimta kalba, išskyrus vieną bertainį, kuomet išguldinėjo lietuvių kalbą p. Brazaitis.

Tuom skaudžiau ir liudniau lietuvaitėms, kad jos yra tautiškai susipratusios ir žino prigimtos kalbos svarbą bei reikalingumą.

Šilų Pušaitė.

Liepojus. Šįmet baigė:

Mikalojaus vyrų gimnaziją: Pl. T.-Kelpšas ir J. Kupstis, abudu įstojo į medicinos fakultatę Dorpato universitatėn.

Realinę mokyklą: Škleris ir Rymeikis, pirmas įstojo į matininkų institutą Maskvoje, o antras, metus palaukęs ir atsilsėjęs, testos.

Miesto mokyklą: Galdikas.

Mergaičių gimnaziją: Jonkaitė ir Kuzminaitė, paskutinioji dabar mokytojauja.

Mergaičių Gessau gimnaziją: Drabavičaitė ir Lapinskaitė; pirmoji pakol-kas tarnauja kantoroje, o antra mokytojauja.

Surinko *Lievys Kistys.*

Mažeikiai (Kauno gub., Šiaulių pav.). Sekmadienyje 26 rugpjučio Mažeikių gelžkelio ir prekybos mokyklose buvo surengti vakarai, atminimui 1812 m. Gelžkelio mokykloje vakaras prasidėjo 3 val. po pietų. Pirma šventikas atlaikė pamaldas, paskiaus mokytojas apsakė apie karę su francuzais, mokiniai labai gerai padainavo keletą rusiškų dainų ir sakė eiles, turinčias kokį nors sąryšį su 1812 m. Eiles pasakė kuo ne visi silpnai, nes sakė labai greit ir be jokio jausmo.

Prekybos mokykloje vakaras prasidėjo 9 val. vakaro. Prieš atidengiant vakarą mokiniai, vedami vietinio vargonininko, padainavo (labai silpnai) „rusišką hymną“. Paskiaus mokytojas apsakė apie atsitikimus 1812 m., mokiniai deklamavo eiles. Eilės labai nusisekė, nes jas mokiniai pasakė su jausmu. Galų gale prasidėjo šokiai, skrajojančioji krasa, konfeti ir t. t. Buvo pašokta taipogi ir keletas lietuviškų tautiškų šokių. Apie 3 valandų nakties mokiniai išsiskirstė linksmi ir užganėdinti vakaru.

Nors tarp mokinių buvo apsčiai ir lietuvių ir lietuvaičių bet jie kalbėjo tarp savęs ne lietuviškai, bet lenkiškai ir kitaip. Mat, dar Mažeikiečiai mano, kad lietuvių kalba niekam netikusi ir buk ją sarmata vartoti vakaruose arba šiaip jau susirinkimuose. Dėl tos tai priežasties daugelis jų ir tikybos mokinasi lenkiškai. Žinoma, jie ir lietuviškų laikraščių taipogi neskaito.

Gėda jums Mažeikiečiai! Laikas susiprasti ir pradėt branginti savo prigimtą lietuvišką kalbą ir skaityt lietuviškas knigas ir laikraščius (o ypač „Ateitį“ ir „Pavasarį“).

Antanukas iš Mažeikių.

Vilkaviškis. Čionykštė vyrų privatiška gimnazija (su teisėmis valdiškųjų) šį rudenį pradėjo šeštus savo gyvavimo me-

tus. Šįmet įsteigta jau ir aštunta klasė,—žodžiu, jau tapo pilna, aštunklasė gimnazija.

Mokinių gan daug,—282. Pagal tautystę: lietuvių—110, žydų—125, lenkų—18, gudų—16, vokiečių—11, totorių—2. Matome, kad žydų yra daugiausia; tai galima paaiškint tuom, kad nuo pat atsidarant, ligi užpernai į nuošimtį, kas del priėmimo žydų, buvo nežiurima, o tik nuo užpernai metų žydų priimama, turbut, 15%.

Mokiniai, kaip jau buvo rašyta „Ateityje“ š. m., gyvena daugiausia bendrabučiuose.

Kas del visokių tarp mokinių santikių, mokinių lavinimosi, skaitymo kningų ir laikraščių,—priseina pakol šį kartą, užtylėt.

Užsimenu tik, jog „Ateitis“ sutinkama daugelio mokinių gan prielankiai.

X.

Vilkaviškio gimnazijos mokinių 1912/13 mokslo metais naujausioji statistika yra ši[1]):

klasė	lietuv.	žydų	rusų	lenkų	vokieč.	totorių	Išviso
I	26	8	2	2	—	—	38
II	19	5	3	1	2	—	30
III	30	9	1	5	2	—	47
IV	13	16	1	3	4	—	42
V	12	21	3	2	1	1	40
VI	8	17	1	4	1	1	32
VII	1	25	1	—	1	—	28
VIII	2	22	3	—	—	—	27
Viso	111	123	15	22	11	2	284

Kaip skaitlinės parodo, daugiausia žydų yra viršesnėse klasėse: taip VI kl. 53%, VII kl. net 89% visų mokinių tar-

[1]) Trečią statistiką mums atsiuntė dr. Nemunaitis, bet kadangi jo lentelė beveik nieku nesiskiria nuo lentelės dr. A. Ar., taigi jos nebededame. Red.

pe, VIII—82%. Atvirkščiai pirmose klasėse lietuvių skaičius didėja, taip jog I kl. lietuvių yra 71%, II—63%, III—64%.

A. Ar.

Panevėžys. Šįmet miesto mokyklą išviso lanko 129 mokiniai. Apie tautystę ir tikybą skaitytojai galės sužinoti iš šių skaitlinių.

	Pagal tautystę					
klasės	iš visos klasės	lietuv.	lenkų	rusų	žydų	kitų tautų
I	45	15	13	5	8	4
II	40	15	12	7	4	2
III	29	14	7	4	4	—
IV	15	6	4	1	4	—
Išvis	129	50	36	17	20	6

	Pagal tikybą			
klasės	katal.	slaočiat	žydų	kitų tikybų
I	28	5	8	4
II	27	7	4	2
III	21	4	4	—
IV	10	1	4	—
išvis	86	17	20	6

Taigi matom, jog lietuvių čia ir gana nemažas burelis. Žinoma, aš lietuviais skaitau tik tuos, kurie lietuviškai tikybą atsakinėja. Tarp lenkų ira irgi daugel sulenkėjusių lietuvių. Jų lietuviška kilmė žymu iš jų pavardžių, kurių dauguma baigias ant — „as—is“ ir tt.; pavyzdin pavardės Spurgis, Lukašiunas ir tt. Užklausus, delko jie mokinas lenkiškai tikybos, atsako—„kad mes lietuviškai silpnai mokam skaityti, lenkiškai pradėjom, tai ir baigsim“. Tečiaus lietuvių vardo neišsižada. Bet viena iš didžiausių ydų—tai mokinių rukymas ir alkoolizmas.

Išskyrus bent kelius mokinius, kurie nei alaus neragauja, beveik visi jau yra gėrę degtinės. Rukymas taipogi labai prasiplatinęs nes iš 129 apie 50 yra rukančiųjų.

Nors lietuvių yra čia nemaža, tik kaž kodėl lig šio laiko jie buvo apsnudę. Tiesa, buvo pernai keletas prisidėję prie „aušriniečių“, dabar jau ima rastis nemaža ir „Ateities“ skaitytojų.

Aleksotas.

Veiveriai. Veiverių bursokai labai pamėgo skambinamus muzikalinius įrankius. Kiekvienas stengiasi įgyti sau ko-

kią balalaiką ir pramokti ant jos groti. Vaikščiodams gatve visuomet išgirsi tai iš vieno, tai iš kito mokinių kambario plaukiančius balalaikų, mandalinų, gitarų akordus. Šįmet Veiveriuose susitvėrė ir balalaikininkų orkestras.

Beklausant visų šitų balalaikų skambėjimų skverbiasi galvon liudna mintis, kodėl musų padangėje negirdėt malonaus lietuviškų kanklių skambėjimo. Kodėl musų bursokai skambindami ant balalaikų visiškai užmiršo, kad yra lietuviškos kanklės? Kodėl gi negalima butu sudaryti kanklininkų orkestrą? Išviso pas mus tėra vienos, ar dvejos kanklės, kuomet balalaikų visur pilna, o gerai skambinti ant kanklių beveik niekas dar nemoka.

O kaip gi but malonu girdėti žavėjančius kanklių balsus! Jie mums primintu garsingą Lietuvos praeitį, jos narsius didvyrius ir sukurtu musų širdyse tėvynės meilę.

Taigi, draugai, neužmirškime savo brangių kanklių! stengkimės įgyti jas ir išmokti ant jų groti! Sąlygos mokytis ant kanklių mums gana patogios, nes netoli nuo Veiverių, Skriaudžiuose, gyvena kanklininkas P. Puskunigis, pas kurį galima užsisakyti lietuviškas kankles. Jis taipgi gali pamokyti ant jų skambinti. Taigi prie kanklių! Tegul musų padangėje pradės skambėti kanklės, o ių švelnus balsai žadins musų jaunas širdeles!

Ilgasparnis.

Biržai. 1908 metais Biržuose įsteigta tapo miesto mokykla. Joje mokinasi vaikinai ir mergaitės—beveik visi lietuviai. Mokslas gana gerai pastatytas. Mokina lietuvių, vokiečių ir francuzų kalbos. Geistina, kad ir latinų kalbą išdėstinėtu, tai nors gimnazijon butu lengviaus įsiskverbti. Mokiniai, kai-kuriais atžvilgiais, galima sakyti, nevisai dar susipratę, nors, tiesa, skaito laikraštį ir kningas. Bet tokių nedaug. Iš trečiaklasių tik vienas antras teturi garbę su paskutinės klasės draugauti. O žemesnių klasių mokiniai niekuo negalėdami prilygti „laimingiesiems“ draugams, kenčia dvasinį skurdą, nesusilaukdami nuo vyresniųjų laikraščio, ar doresnės kningos. Ir nenuostabu, kad tie broleliai nuodija savo sveiką dvasią Pinkertonais, Nik-Karteriais ir kitokiais šlamštais. Čia tiesiog vyresniųjų draugų kaltė, kad nesirupina „mažesniaisiais“, išaugšto į juos žiuri. Mokinių mergaičių išsilavinimas dar mažesnis, kaip draugų vaikinų.

Lietuvos brolaitis.

Dotnava. Šįmet kvotimai į Dotnavos ukės mokyklą buvo pabaigoje rugpjučio m. Meldimų buvo paduota 134. Kvotimus laikė 115 asmenų, iš kurių pastojo 45: 6 lietuviai, 15 lenkų, 22 rusu, 1 baltgudis, ir 1 latvis. Lietuvių pavardės: J. Banaitis, J. Jankevičius, Miknevičius, L. Ragaišis, J. Strazdas ir V. Šveikauskis.

Antroje klasėje yra 32: 6 lietuviai, 9 lenkai, 10 baltgudžių, 1 estas, 1 vokietis, 1 latvis ir 4 rusai. Nors II-oje klasėje yra 6 lietuviai, bet tikybą lietuviškai mokinasi tik vienas, o kiti lenkiškai, mat jiems, išskyrus 2 reformatu,—vistiek.

Pradžioje spalio m. buvo stipendijų paskirstymas. Pirmoj' klasėj' paskyrė 2 pilnas, t. y. po 200 rub. ir 3 pusines, t. y. po 100 rub. Jas gavo rusai, išskirus 1 baltgudį gavusį pilnąją stipendiją.

Antroje klasėje pilnas stipendijas gavo 1 lietuvis, 1 rusas ir 1 lenkas, o po pusę—2 lietuviu.

Greitu laiku ketina buti antras stipendijų paskirstymas. Stipendijas duodama tiktai gimusiems Kauno gubernijoje.

X.

AR „Ū“ IR „Y“ BUTINAI REIKALINGOS RAŠYBOJE.

Su musų rašyba tai tiesiog vargas. Vieni vienaip, kiti kitaip rašo: kiek rašytojų, tiek ir „rašybų“. Kiek del menkniekių prisiginčyta, del kokios raidelės ar vuodegutės bei brukšnelės—kad kitą kartą net pikta.

Čia noriu vieną pastabą padaryti apie „ū“ ir „y“. „Ū“ vieni išmetė, kiti palaiko. O „y“, nors kai-kas nenoroms, bet visi vartoja. Tečiaus, kaip žemiau pamatysime, ir viena ir kita yra visai bereikalingos.

Atsitiko šiemet vienur - kitur paklausyti lietuvių kalbos pamokų. Vieną kartą buvo kalbama apie „ilgasias“ ir „trumpasias“ raides, kaip va: *a*, *e*, *i* ir *u*.

Pažiurėkim į raides *a* ir *e*. Tos vieną kartą esti ilgos, kitą sykį—trumpos, pav.:

	ilgos[1]:	*trumpos*:
a	g*a*ras	g*a*rsas
	k*a*la	k*a*ltė
	m*a*no	k*a*ndis
e	g*e*ras	g*e*rbti
	m*e*las	m*e*luoti
	p*e*nas	p*e*nėti

[1]) Musų kalboje balsės esti: ilgos, vidutinės ir trumpos. Čia bus vidutinės. *Red.*

Ir ką gi? Ar ilgam ir trumpam garsui nevartojame tų pačių raidžių—*a* ir *e*—be jokių priedų?!

Pažiurėkime dabar į raides: *u* ir *ū*, *i* ir *y*. Atsižiurint į viršpadėtą pavyzdį, aišku, kad šių tarpe bereikalingos dvijenai raidės: *ū* ir *y*. Tegul jas vely vartoja garbus filologai savo moksliškiems veikalams.

Tai rodos turėtu buti visiems aišku. Nes reikia man parašyti žodis *naras*—su *ilgu a*, rašau *paprastą* „*a*“, reikia *trumpo a* (*narsus*) rašau vėl tą pačią „a“. Žodyje *bus* rašau paprastą *u*, o *buti*—taip-gi nėra klaidos, rašau paprastą „u“ be jokio nereikalingo brukšnelio. Su *ilga* ir *trumpa* „u“, išeina suvis taippat kaip ir su *a*, *e*.

Lygiai sakau ir apie *i* ir *y*.

Žodyje *pinti*, *dirbti*—trumpas *i*, bet ar kenks jei parašysime su trumpia *i* ir žodžius: *rašiti*, *skaitiiti*, *skaitimas*, *ila*, *bažničia* ir tt. Dar žodžiuose „skaityti“, „rašyti“ girdžiasi bent kiek aiškiau ilgoji *i*, bet žodžiai „skaitimas“, „santikis“ ar-gi ilgai ištariama? Tatai ir su *i*, *y* išeina taip-pat, kaip ir su ilgomis bei trumpomis *a* ir *e*.

Rodos tai mažmožis, bet kiek tai palengvėtu rašyba. Dabar, kaip esu patyręs, kitas augštą mokyklą yra baigęs, o nelengviai įpranta rašyti lietuviškai. O kas bekalbėti, ko pritiria mokiniai, besimokydami, kur dėti *u* - *ū*, *i* - *y*? Išeina lygiai, kaip su rusų „ѣ“ ir „е“.

Reikia lietuviams savoji rašyba paprastinti. Pirmoje vietoje—tai *ū* ir *y*, kurios reikia palikti vien ponams filologams[1]).

Tiek tik čionai pažymėjau apie tas dvi raides, be kurių, kaip matome, labai lengva apsieiti.

Miškinių Dėdė.

KELETAS ŽODŽIŲ APIE TARPTAUTINĘ ESPERANTO KALBĄ.

Draugai ir draugės! Tariuos busiant neprošalį išreiškus „Ateityje“ keletą žodžių apie tarptautinę kalbą. Ji pasirodė 1887 m. Tuo budu ji tegyvuoja dar tik 25 metai. Šiame trumpam laiko tarpe ji suspėjo išsiplėtoti visose civilizuotose šalyse ir visuose luomuose. Esperantistų rasit tarpe profeso-

[1]) „Ateities“ red. pilnai tam pritaria. Geistu tik sužinoti savo skaitytojų nuomonę tame dalyke. *Red.*

rių, moksleivių, daktarų, dvasiškių, kareivių, amatninkų ir tt. Esperanto kalba leidžiama daugiau, negu 100 laikraščių. Vienoj' Rosijoj' dabar išeina šie laikraščiai: „Ondo de la Esperanto", Maskvoj', „Riga Stelo" Rygoj', „Kovno - Esperanto" Kaune, „Kaukaza Esperantisto" Tiflise, „Pola Esperantisto" Varšavoj, „Volga Stelo"—Saratove ir „Finna Esperantisto"—Helsingforse.

Kaip gyvai interesuojamasi Esperanto kalba, net ir Rosijoj', kur sulyginamai dar mažai ji teišsiplėtojus, galima spėti jau kad ir iš to, jog parodoj' Tomske per dvi dieni buvo išparduota kningų Esperanto kalba už 300 rublių. Nėr ką ir bekalbėti apie Vakarų Europą. Esperanto kalboje jau susidarė plati literatura, kaip verstinė, taip ir originalė. Svarbiausi veikalai Šekspiro, Šilerio, Goetes, Moliero, Gogolio, Puškino, Orzeškienės ir kitų žymiausių autorių išversti Esperanto kalbon. Taip-pat svarbūs moksliški veikalai yra parašyti šiaja kalba. Tarpe autorių, rašančių originaliai, žymę vietą užima musų tautietis kun. A. Dambrauskas.

Šit jo kaikurie veikalai:

„Malgrandaj pensoj pri grandaj demandoj[1]) Kovno 1908, in-16, 212 psl. Kaina 1 r. 20 k.; mokiniams atiduodama už 60 kap.

Esperanto kiel Scienca helpilo[2]).

Keli matematiški veikalai, iš kurių vieną: „Pri novaj trigonometraj sistemoj" francuzai išsivertė į savo kalbą.

Praktiška vertė Esperanto kalbos apsireiškia kiekvieno meto tarptautiniuose kongresuose, į kuriuos tukstančiais susivažiuoja žmonės įvairių nuomonių ir užsiėmimų. Iki šiam laikui kongresai buvo Francijoj', Šveicarijoj', Anglijoj', Vokietijoj', Suvienytose Valstijose, Belgijoj', o šimet buvo Kriokave[3]).

Esperanto kalba naudojasi įvairus tikėjimai bei srovės. Taip, pav., katalikai užmatė joj' įrankį katalikystės stiprinimui ir įvairiems tarp savęs susinešimams; tam tikslui išleidžiamas Esperanto kalba laikraštis „Espero Katolika".

Pacifistai (taikos šalininkai), socialistai, masonai taip-pat naudojasi Esperanto kalba. Trumpai kalbant visose žmonijos vienijimos srityse, kaip antai religijoj, moksle, kooperacijoje Esperanto kalba įleido giliai šaknis taip, kad sunku įsi-

---

[1]) Mažytės mintįs apie svarbiuosius klausimus.
[2]) Esperanto, kaipo pagalba mokslui.
[3]) Katalikų-esperantistų—Budapešte. *Red.*

vaizdinti, kas išeitu, jeigu ji kaip nors nustotu gyvavus.

Apie naudą šios kalbos rodos nereiktu daug bekalbėti, visiems ji turėtu buti aiški. Grynai praktiškas naudingumas Esperanto kalbos neapskaitomas. Naudodamies Esperanto kalba mes bendraujamės su įvairiomis tautomis. Nes neužginčijamas faktas, kad esperantistų rasite kiekvienoj šalyj'. Su jais mes galime turėti įvairius susinešimus, tuo tarpu, jeigu nebutu Esperanto kalbos, to padaryti negalėtumėm. Nes nei vienas žmogus nepajiegs išmokti 1000 kalbų viso žemės skritulio. Neįstengia žmogus pramokti tų 360 kalbų, į kurias išversta Biblija. Žmogus negali pilnai išsitobulinti keliose svetimose kalbose. Išties. Ar daug gi iš musų moka gerai: vokišką, francuziską, angliską kalbą? Esperanto kalba— genialis tvarinys genialio žmogaus, gerbiamojo d-ro Zamenhofo. Kaipo genialis tvarinys, ji lengva ir turtinga. Kiek Esperanto kalba lengvesnė už kitas kalbas galima spėt kad ir iš šito. Kiek gi, draugai bei draugės, manote yra veiksmažodžio galunių mums žinomose kalbose?? Atsakau: gudų kalboj' 157-os, vokiečių — 364, anglų — 651, francuzų—2265, Esperanto gi turi viso 12 galunių. Jus nusišypsosit, nenorėsit tikėti šiai „statistikai", sakysit tai negalimas daiktas. Ne, tai pilnai galimas daiktas, jųs patįs tai pamatysit, jei imsitės jos mokytis. Tuo tarpu „motivuodami" įvairiais budais draugai suvis užmeta Esperanto kalbos mokymąsi. Tu tuščių „motivų" neisdėstydamas atsakysiu į vieną užmetimą, kurį nekartą nuo draugų „gilių patrijotų" teko išgirsti, butent, kad mokymasis Esperanto kalbos pakenks tautiškumui. Čia irgi mano nuomone viens nesusipratimas. Vadovaujanties tokiu principu reikėtu nesimokyti nei vokiečių, nei francuzų, nei kitų kalbų, kad kartais nepakenktu musų tautiškumui. Man rodos tai butu suvis ne branginimas savo tautos bei nelemimas jai geresnės ateities, matant pavojų mokėjime svetimų kalbų. Bauguș ir tik labai bauguș tegali bijoti lenkų, kurių siekiai griežtai priešingi musų siekiams, bet tik ne esperantistų, kurie neša grynai žmogišką taiką—ramumą. Esperantistų tikslas—padėti viens kitą suprasti, o ne erzinti. Reik žinot, kad mes dalyvaudami kongresuose, rašydami į laikraščius, pagalios savą organą įsisteigdami, ką jau turi lenkai, kaip tik ir galėsim pasekmingai „svietui rodytis" (panašiai p-no Gabrio biurui), liudydami savo vispusį egzistavimą.

Todėlei, atsižvelgus į visą tai ką čia išdėsčiau liuosu laiku kaip tik ir pravartu butų tarp ko kito ir Esperanto kal-

bos pramokus, nes nežinia gyvenime kas laukia, gal ir labai bus reikalingas jo mokėjimas. Tuo tarpu iš musiškių labai yra maža jos mylėtojų. D-gas A. Klemas rašė laišką į „D-jos“ redaktorių paduodamas sumanymą įvesti skiltyse to laikraščio skyrių Esperanto kalbai, kuris galėtu užstoti mums organą, bet kas ten bus do organas, kad esperantistų nėsama. Iš apskelbtos anketos (Ateities № 1 (13)) jau galima buvo išanksto pramatyti kokis bus jos rezultatas. Nauda iš tokio organo turi išrodyti, problematišką, ką „Ateities“ Red. ir patėmijo, nes ji kitokia ir nebegali išrodyti, kadangi pirma turi atsirasti esperantistų burelis, paskui jau organas. Esperantistų gi mums truksta, nes žinau žymiausius moksleivijos centrus, esperantistų juose kaip ir nėr[1]). Mažai jų turim ir tarp „senių“.

Mariampolėj susidarė išpradžių didesnis, paskui mažesnis burelis, nes ir tarp sąnarių buvo jaučiamas atšalimas. Vieni išsikalbinėjo laiko stoka, kiti apsirinktais ateičiai specijališkumais: vienas sako busiąs agronomu, kitas advokatu ir jiems Esperanto kalba gyvenime nebusianti reikalinga. Tuo tarpu ši kalba turi praktišką vertę kaip agronomams, taip ir advokatams ir apskritai reikalinga kuone kiekvienam žmogui by kokios profesijos.

Šios pastabos apie esperantų kalbą norėčiau kad paskatintu draugus ir drauges jos pasimokyti, nes ką mokėsi—už pečių nenešiosi, nauda gi beabejo bus[2]).

Natkus.

Mariampolė.

PRANEŠIMAS.

Jei kas iš lietuvių (studentų ar kursisčių), naujai atvykusių į Kijevą, reikalautu informacijų bei patarimu, lai kreipiasi šitokiu adresu:

Dmitrijevskaja 74 but. 14. Stud. Vacl. Tiškus.

Su tikra pagarba

Kijevas Stud. *V. Tiškus.*

20—VIII—12 m.

---

[1]) Apskelbtoje „Aušrinėje“ anketoje, nėra nei vieno studento mokančio Esperanto kalbą. Argi jie ją ignoruotų???

[2]) Kaune Komercijos mokykloj šiemet prasidėjo sistematiškos Esperanto kalbos pamokos. Veda jas p. Byčkovas išlaikęs iš Esperanto kalbos egzameną prie kauniškės Esperantistų draugijos. Mokinių išpradžių užsirašė apie 30; paskui be abejo bus daugiau. Mums matos atsiradus didesniam buriui mokinių norinčių mokytis Esperanto kalbos mokyklų vyresnybė nepaliktu jų to girtino noro nepatenkinus. *Red.*

ATSIŠAUKIMAS.

Šįmet pirmą kartą pasirodė „Lietuvių Moksleivijos Draugas“. Kad panaši knįngutė buvo reikalinga, parodo tai, kad beveik visas leidinys jau išparduotas.

Tiesa, šios knįngutės tvarkytojai neturėjo kol kas tam tikro prityrimo, todel daugelis dalykų tapo sutvarkyta, gal but, nevisai taip, kaip butu pageidaujama: daug ko visai neįdėta, o daugelį priseis gal but ir visai išmesti.

Delei tos tai priežasties, dar sykį kreipiamės į visus draugus ir drauges prašydami siųsti mums kuodaugiausia savo patėmijimų, pataisų, patarimų.

Paskutinis terminas laiškams ir rankraščiams siųsti šių metų gruodžio 1 d. Laiškai turi buti siunčiami „Draugijos“ Red. vardu su aiškiu pažymėjimu ant voko: „L. M. Draugui“.

Tikimės, kad 1913/14 mokslo metų „L. M. Draugas“ dar labjaus patenkins visus—tiktai prisidėkime visi prie jo tubulinimo ir platinimo.

„L. M. Draugo“ redakcijinis komitetas.

—:—

REDAKCIJOS ATSAKAI.

Visiems musų poetams ir prozaikams. Vyručiai, šalin pesimizmas! Optimizmo daugiaus!

Visiems folkloro rinkėjams. Primenam draugąms dar kartą, jog surašius folklora, reikia parašyti ir savo tikrą pavardę, taipogi nurodyt folkloro rinkimo vietą ir laiką.

P. Maželiui. „Drauguže—moksleive“—silpna. Nedėsime.

„Min—tui“, Adolfui M—čiui. Patartumėm rašyti proza; proza matyt, neblogai sektusi.

Panernackiui. Silpna. „Atsiminimo“ galas silpnas.

J. Pirmeiviui. Draugui geriaus eitu proza, tai pirma; antra-gi vertus, už tokius daiktus Redakcijai prisieina brangiai mokėti.

Špygio sunui. Draugas, atidžiai perskaityk „Žodybos teorijoje“ („Теорія словесности“) straipsnį apie ritmą bei rimą. Nėdėsime.

Jonui Tureikiui. Dainą „Salaka bažnyčios“ siunčiame „Pavasariui.

Zemės Dulkei. „Ant lentos“, „Laimės“, „Nutilk širdie“ siunčiame „Pavasariui“.

Bajorui. Toki aprašymai tinka į chrestomatijas. Draugas turi epišką gabumą. Siunčiam „Pavasariui“.

J. Valeckiui. Apie krikščioniškos pakraipos kningas ir laikraščius rusų kalboje kiek galėdami greičiau pranešime „Ateityje“

Cimbakui. „Iš netolimos praeities“ ir „Atminčiai nuskriaustųjų draugų“ labai gražiai parašyta, bet dėti negalime: „Ateities“ Redakcijoje milionieriai nesėdi.

Juodasparniui. Netinka. Kodėl „fantazija“!

A. Ka—rui. Pas draugą, matyt, protas kur-kas perviršija jausmą; delei tos priežasties „Nedasimokėliui“ stinga jausmo, vaizdingumo, perdaug sanprotavimo, kas poezijai nėr prigimta. Nepamiršk taipogi pastudijuoti Ryg. Jono „Sintaksės“. Rašyti reikia ant vienos lapo pusės.

Genijai M. „Tau“ (lietuviškai nesakoma „Del Tavęs“) galima butu dėti, tik su pabaiga nei šis, nei tas. Drauge, patyrinėk lietuviška sintaksę.

Perkunėliui. Alegorija „Žiedas“—perdaug asmeniška, skaitytojams neįdomi; nedėsime.

Rugėnui. Turime dar draugo „Nepataikė“.

Talmontui. „Alkoolį“ gavome.

Valgučiui. „Trijų nakčių“ pabaiga viską užtemia; dėlei to negalima dėti.

Jonui. Silpna. Pratinkis, drauge, padirbėk.

Matui Varguoliui. „Folklorą“ meldžiam siųsti „Ateičiai“. Berašydamas palikk lauką.

M. Šiganiui. Tokios korespondencijos „Ateičiai“ netinka. Priimamos žinutės iš moksleivijos gyvenimo.

Gavome *K. Bitiko* „Sunku buvo“, ir „Pabaigtuves“, *V. Pažvirgždžio* „Šveicarijos Studentų Draugija“, *Zibutės* „Vargšą“, *Jono* „Ar-gi tai buvo sapnas?!“. *M. Naro* „Platinkime ir šelpkime „Pavasarį“, *K. A. Lakštingalos* „Apie pradžią svieto“, *Mok. Taučio* 1) „Atidarykime greičiaus abstinencijai duris“, 2) „Katras gi vertesnis“ (moterų klausimas), 3) Danielius O'Connel'is“, 4) Marksas ir jo vieta socializme, 6) Iš katalikų vokiečių studentų gyvenimo; *Prano Garšvilo* septynis užklausimus, teipogi folklorą, iš *Zolynų Petro* trylika dainų ir burtų, *iš Reseinių apskr. Simkaičių valsčiaus* 22 daini (pavardžių neišskaitom). Labai ačiu. Skaitysime. Daugiaus laukiame.

Gavome iš Marijampolės folklorą iš *E. Miežiniutės* 16 dainų, *M. Galdikaitės* 14 dainų, *M. Blažioniutės* 10 dainų, *O. Pacikoniutės* 5 dainas, *A. Orintaitės* 1 dainą, 6 burtus, 13 mislių, *A. Straukytės* 3 dainas. Širdingai ačiu. Negalime atsigerėti gražiu, rupestingu ir pavyzdingu surašymu. Daugiaus laukiame. Pasidarbuokite, draugės, musų mylimai „Ateičiai“.!

Akv. Kleb. Laukiame draugės „Tėvynės meilė“.

—:—

Aukos „Ateities“ reikalams.

O. Beinoravičaitė 20 k., dr. B. B. 1 rub., N. N. 39 k., Z. Paukštytė 20 k., V. Z. 1 rub., Z. Tyškus 50 k., V. Tyškus 50 k., per dr. Tamošaitį 15 r. 65 kap. ir draugai Veiveriečiai 4 rub.

Viso labo 23 rub. 44 kap.

A. D. 3 rub., V. B. 1 r. 50 k., P. G. 50 k., X. 20 k.

„Motinėlės“ naudai.

Per dr. Kašponį (kning. № 17) nuo: J. Butėno 15 k., Šneidermano 1 kap., J. Ivanausko 15 k., J. Heislerio 5 k., Kun. J. Paliuko 1 rub., Kun. Šarkos 30 k., Kun. Leparskio 50 k., Kun. Martinėno 1 rub., Kun. Butėno 1 r. 84 k.. J. Kepenis 5 k., X. X. 3 kap., J. Kašponio 10 k., A. Kašponaitės 5 k., B. K. 5 kap., Bujanausko 15 k. ir Margevičiaus 10 kap.

Viso labo 5 rub. 53 kap.

Per Tamošaitį (kning. № 38) 5 rub. 70 kap.

Per Tyškų (kning. № 40) nuo P. Masiulio 50 k. ir V. Tyškaus 50 kap. Viso labo 1 rub.

„Saulės“ namams.

Per gr Tyškų (kning. № 135) nuo: P. Masiulio 50 k., M. Lukošiutės 1 rub., Z. Tyškaus 50 k. ir V. Tyškaus 1 rub.

Viso labo 3 rub.

„At.“ Adm.

Rugsėjo 14 d. 1912 m.

Uždavinio 6-jo išrišimas.

1) „Aušrinės“ numerių buvo $\sqrt{\frac{6+\sqrt{11}\cdot(\sqrt{11}-1)}{\sqrt{2}}}$;

$$\sqrt{6+\sqrt{11}}=\sqrt{\frac{6+\sqrt{36-11}}{2}}+\sqrt{\frac{6-\sqrt{36-11}}{2}}=\frac{\sqrt{11}+1}{\sqrt{2}};$$

$$\frac{(\sqrt{11}+1)}{\sqrt{2}}\cdot\frac{(\sqrt{11}-1)}{\sqrt{2}}=\frac{11-1}{2}=5.$$ Buvo 5 „Aušr.“ numeriai.

2). „At.“ num. buvo x; už num. „At.“ mokėjo dviem kap. daugiaus, negu buvo „At“. num., t. y. $x+2$; už „Aušr.“ num. mok. $x+2+5=x+7$;

3). Laikraštyje buvo: $3:\sqrt[2|3]{\left(\frac{1}{9}\right)^{-3|4}}$. Turi buti: $3:\sqrt[3|2]{\left(\frac{1}{9}\right)^{-3|4}}$;

$$3:\sqrt[3|2]{\left(\frac{1}{9}\right)^{-3|4}}=3:\sqrt[3|2]{9^{3|4}}=3:\sqrt[3|2]{3^{2\cdot 3|4}}=3:\sqrt[3|2]{3^{3|2}}=$$

$$=3:3=1;$$

4) Viskas mokin. atsiėjo: $x(x+2)+5(x+7)=155$ kap. $x^2+2x+5x+35=155$; $x^2+7x-120=0$;

$$X=-\frac{7}{2}\pm\sqrt{\frac{49}{4}+\frac{480}{4}}=-\frac{7}{2}\pm\sqrt{\frac{329}{4}}=-\frac{7}{2};\ X_1=\frac{-7+23}{2}=8;$$

„At.“ num. buvo 8. Už num. „At.“ mokėjo $x+2=10$ kap. Už num. „Aušr.“ mok. $x+7=15$ kap.

Šį uždavinį išrišo mokinys Marijampolės gimnaz. *Jonas Starkevičius.*

Svarbesnės patėmytos spaudos klaidos „Ateities“ № 8.

326 pusl. 17 eilutėj' iš viršaus atspausta: *poetišku* reikia: *noetišku.*